BİTLİS KÜLTÜR ODAKLI YOL HARİTASI

Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritası
Bitlis Belediyesi
ve
ÇEKÜL Vakfı
İşbirliği ile Hazırlanmıştır

İÇİNDEKİLER:

BÖLÜM 1: Neden Kültür Odaklı Yol Haritası? 7

BÖLÜM 2: Yeni Yaklaşımlar 11

BÖLÜM 3: Deneyim Transferi, Toledo/İspanya 19

BÖLÜM 4: Rakamlarla Bitlis 27

BÖLÜM 5: Bitlis'te Beş Değer 31

BÖLÜM 6: Sorunlar, Fırsatlar, Tehditler 37

BÖLÜM 7: Vizyon, Ortak Vizyon 49

BÖLÜM 8: Amaç 53

BÖLÜM 9: Stratejik Hedefler, Hedefler, Eylem Alanları 57

BÖLÜM 10: Vizyon Projeleri, Öncü Projeler, Programlar 87

BÖLÜM 1: NEDEN KÜLTÜR ODAKLI YOL HARİTASI?

Tarihsel, kültürel ve doğal miras alanları kent kimliğinin ve kültürel belleğin oluşmasındaki en önemli yapı taşlarıdır. Geçmişten bugüne aktarılan, arkeolojik, kültürel, toplumsal, ekonomik ve estetik değerlerden oluşan kültürel miras geçmiş ile gelecek arasında bağ kurmakta, kentlilik bilinci ve aidiyet duygusunu geliştirmektedir. Kültür mirasının, korunarak yaşatılması o kentte yaşayanları bir arada tutan ortak bağları da güçlendirmektedir. Tarihi kentsel dokular, kentin yaşam alışkanlıkları, gelenekler ve görenekler, kentin bilgi birikimini sonraki kuşaklara aktaran yaşayan kaynaklardır.

Kültürel miras yeri doldurulamayacak bir öneme sahiptir. Kültürel mirasın tahrip edilmesi geri dönüşü olmayan sonuçlara yol açmaktadır. Kentlerin sürekli yenilenen dinamik yapısı içerisinde, kültürel devamlılığın sağlanması, kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve çağdaş yaşam koşulları doğrultusunda geliştirilmesi kent için önemli bir gelişme potansiyeli oluşturmaktadır.

Kültürel ve tarihi değerlerin, kent ve bölgenin bir parçası, ülke ve dünyanın ortak mirası olması sebebiyle bu değerlerin korunması ve kültür odaklı bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması hem ülke hem de kent için büyük önem taşımaktadır.

Bitlis'in geleceğin doğru kurgulanması için ortak değerlerin bir vizyon içinde ele alınması ve ortaya konulan stratejik hedefler, öncelikli program ve projelerin taraflarca benimsenmesi gerekmektedir.

Bitlis Belediyesi Kurumsal Stratejik Planına da katkı sağlamak üzere kültürel mirası kentsel gelişmenin odağı olarak ele alan **'kültür odaklı yol haritası**'nın temel amacı; kentlerin **kültürel birikimi** ve **doğal bereketi** ile **kurumsal becerileri** bir araya getirerek **farklılık** ve **farkındalık** üzerine yenilikçi yaklaşımları sunmaktır.

Bu nedenle, Bitlis Belediyesi ve ÇEKÜL Vakfı işbirliği içinde Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritası çalışmasını başlatmıştır.

Yol Haritası 5 aşamadan oluşmaktadır:

1.Aşama	Sorun ve Fırsatların Değerlendirilmesi
2.Aşama	Vizyon ve Hedeflerin Belirlenmesi
3.Aşama	Taslak Yol Haritasının Hazırlanması
4.Aşama	Taslağın Kamu, Özel ve Sivil Örgütlerle Tartışılması
5.Aşama	Yol Haritasının Kamuoyuna Açıklanması

BÖLÜM 2: YENİ YAKLAŞIMLAR

Tarihi kentlerin korunması ile ilgili stratejilerin belirlenmesinde; kültürel değerler, kentsel ağlar, büyüme modelleri ve uluslararası kuruluşların geliştirdiği ilkeler kapsamlı biçimde ele alınmaktadır. Bu amaçla, koruma yaklaşımlarının ortaya konmasına rehberlik edecek yeni yaklaşımlar incelenmiştir.

AKILLI BÜYÜME (Smart Growth)

Akıllı Büyüme yaklaşımı, kentsel gelişmenin kontrollü ve denge içerisinde gerçekleşmesini amaçlamaktadır. Amerika ve Avrupa'da yaygın olarak benimsenen bu yaklaşım; kentin kontrolsüzce büyümesi, doğal ve finansal kaynaklarının etkin kullanılamaması, çöküntü alanlarının artması, sosyal ayrışmanın mekânsal nitelik kazanması gibi sorunlara sürdürülebilir çözümler üretmek amacıyla uygulanmaya başlanmıştır.

Smart Growth Network'ün tanımlamasına göre 'Akıllı Büyüme'nin 10 temel ilkesi vardır. Bunlar:

1. Karma Arazi Kullanımını teşvik etmek
2. Kompakt bina tasarımının avantajlarından faydalanmak
3. Konut olanaklarını ve çeşitliliğini arttırmak
4. Yürünebilir kentler yaratmak
5. Mekân algısı yüksek, çekici kentler tasarlanmasını teşvik etmek
6. Açık alanları, üretim alanlarını, doğal güzellikleri ve kritik doğa alanlarını korumak
7. Toplumlarda güçlü ve doğrudan kalkınmayı sağlamak
8. Ulaşım olanaklarını ve çeşitliliğini arttırmak
9. Öngörülebilir, dürüst ve maliyet anlamında etkili kalkınma kararları vermek
10. Toplum içi ve paydaşlar arası işbirliklerini teşvik etmek

KENTSEL RÖNESANS (Urban Renaissance)

Kentsel Rönesans, İngiltere'de, banliyöleşme artarak kentlerin nüfus kaybetmesi ve çökmesi karşısında, kent merkezlerinin, dönüşüm aracılığıyla çekici ve etkili çalışan bir hale getirilmesi ve canlandırılması için kullanılan bir terimdir. 1990'lı yılların sonlarına doğru gelişmeye başlamıştır. Kentsel Rönesans kentsel dönüşüm için belirlenmiş bir vizyondur.

Kentsel Rönesans ilkeleri aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Kentteki tarihi dokunun, su kenarının vb. yeniden keşfedilmesi, yaşanılan mekânlara dönüşümü,
- Kentin tarihi alanları ile güçlü bağlantı sağlanması,
- Kent merkezinde mimari ve kamusal alan kalitesinin artırılması,
- Kent merkezinin kafeler ve restoranlar gibi kullanım çeşitliliği ile gece ve gündüz yaşayan mekânlara dönüşümü,
- Konut bölgelerinde sosyal altyapının artırılması,
- Yerel ekonomi olanaklarının genişletilmesi, iş alanlarının artırılması,
- Kent merkezlerinde çeşitlilik sağlanması,
- Araç ve yaya dolaşımı arasında denge sağlanması,
- Trafik tıkanıklığına sebep olmayacak ulaşım düzenlemeleri yapılması,
- Sosyal refahın (sosyal konut, ödenebilir konut vb.) artırılması,
- Dar gelirlilerin karşılama gücü içinde kalan konutun, kamusal ve ulaşım odaklarına, iş alanlarına yakın yerlerde çeşitlilik, nitelik ve nicelik olarak artırılması,
- Çevre Dengesi (Sürdürülebilir Binalar)
- Sürdürülebilir inşaat, altyapı, enerji, site alanı standartlarının artırılması,
- Farklı sosyal grupların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetler sağlanması,

- Toplu taşımanın stratejik bağlantılar ile etkinliğinin artırılması, trafiğin etkilerinin azaltılması,
- Ekonomik çeşitlilik fırsatı yaratılması,
- Yatırımlar için çekici çevre yaratılması,
- Kent kimliğinin güçlendirilmesi,
- Eğitim fırsatlarının artırılması,
- Sanayi alanlarının dönüşümü,
- Piyasa ile eşgüdüm ve yönlendirme,
- Ticari yönden uygulanabilirlik fizibilitesinin yapılması,
- Uygulamaya geçmek için finansman sağlanması.

KENTSEL AĞLAR (Urban Networks)

Kentsel Ağlar yaklaşımının temeli 'ağ yapı' kavramına dayanmaktadır. Ağ yapılar, "İşbirliği yapan kuruluşların aralarındaki mübadele ilişkilerinden oluşan ve bir ilişki ağı içinde kuruluşları birbirlerine eklemleyen yapı" olarak tanımlanmaktadır.

Bu çok merkezli kentsel ağların çok çeşitli türleri olacaktır; Bunlar:

- Fonksiyonel ve organizasyonel işbirliğinin görünürlüğe eriştiği, büyüklüğü ve üretkenliği ile yarışması veya ortak amaçlar geliştirmesi gereken benzer biçimde uzmanlaşmış kentler ağı;
- Birbirini beslemek için farklı alanlarda uzmanlaşmış kentleri bağlayan ağlar; uzmanlaşma aynı zamanda kamu projelerinin benzer kentler arasında dağılımına da rehber olabilir;
- Mal ve hizmet değişiminin esnek sistemi içerisinde birbirine bağlı kentler ağı;
- Profllerini güçlendirerek rekabet üstünlüklerini artırmak için birlikte bağlanmış ortak çıkarları (ekonomik ve /veya kültürel) paylaşan kentler ağı.

AVRUPA KENTSEL ŞARTI (European Urban Charter)

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu politikalar 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirilmiştir. İlk Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda Mart 1992'de kabul edilmiştir. Ancak, teknolojik, ekolojik, toplumsal, ekonomik, ve kültürel alanda yaşanan hızlı değişimler sebebiyle, on altı yıl sonra, Şart'ın bazı ilkelerinin çerçevesi yeniden çizilmiştir. Kentlerin karşı karşıya oldukları çağımız sorunları dikkate alınarak yeniden çizilen ilkeleriyle ikinci Avrupa Kentsel Şartı Mayıs 2008'de Fransa'da kabul edilmiştir. İlk Şart bir temel oluştururken ikincisinde bazı ilkeler daha derinleştirilmiş ve yukarıda bahsedilen değişim alanlarında rollerinin yüksek olduğu düşünüldüğünden kentlerin yönetimlerinin sorumlulukları arttırılmıştır.

1992 yılında kabul edilen ilk Avrupa Kentsel Şartı 13 değişik konuda çeşitli ilkeler belirlemiştir. Avrupa Kentsel Şartı'nın ikinci maddesi tarihi yapı mirası ile ilgilidir.

Tarihi Kentsel Yapı Mirası:

1. Kentsel korumada hassas bir yasal çerçevenin gerekliliği
2. Kentsel mirasın korunması için bilgilendirme politikalarının gerekliliği
3. Yeterli ve yeni finans mekanizmaları ve ortaklıkların gerekliliği
4. Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılması, canlandırılması gereği
5. Tarihi kentsel dokunun; planlamaya temel veri biçiminde katılarak, çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi
6. Ekonomik kalkınmanın, kentsel mirasın korunmasıyla canlandırılması

KENTSEL GELİŞİM STRATEJİ ÇERÇEVESİ (Urban Development Strategy Framework)

Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi; kentin sosyal, ekonomik ve mekânsal gelişim hedefleri ve eylem alanlarını içinde barındıran, mekânsal strateji ve eylem planının temel ürünüdür.

Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi'nin amacı,

- Etkili bir kentsel yapılanma ve gelişme için tutarlı bir kentsel gelişim politikası yaklaşımı geliştirmek,
- Gelişim politikalarını yönlendirmek,
- Ortak vizyon doğrultusunda kentteki tüm paydaşların bir araya gelerek stratejik hedefleri ve eylem alanlarını belirlemektir.

Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi, kentte var olan mekânsal, ekonomik, sosyal ve ilişkisel sistemleri üst üste koyarak, kent için yeni bir senaryo oluşturulmada bir araçtır. Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi'ne işlerlik kazandırmak için aşağıda aşamaların yerine getirilmesi şarttır.

Bunlar;

- Kentteki paydaşların oluşturduğu ortak vizyonu ortaya koymak
- Hâlihazır durumdaki sosyal, ekonomik ve mekânsal sorun, potansiyel, tehdit ve olanakları ortaya koymak
- Stratejik hedeflerin nasıl uygulanabileceğine ve sürecin nasıl yönetilebileceğine dair çerçeveyi çizmek
- Gelişim sürecinin izlenmesi ve kontrol altında devam etmesi için bir program sunmaktır.

Kentsel Gelişim Strateji Çerçevesi'ne şeklini veren temel öğeler;

- Vizyon
- Stratejik Hedefler
- Eylem Alanları

şeklinde tanımlanmaktadır.

UNESCO

UNESCO, Birleşmiş Milletler'in bir özel kurumu olarak; eğitim, sosyal bilimler, doğal bilimler, kültür ve iletişim alanında çalışmalar gerçekleştirmektedir.

UNESCO'nun kültür alanındaki çalışmaları; dünya mirası, kültürel eserler ve somut olmayan kültürel miras, kültürel ifade ve yaratıcı endüstriler, kültür politikaları ve kültürlerarası diyalog alt başlıkları üzerinden sürdürülmektedir.

UNESCO kültürel mirasın korunması amacıyla çeşitli standartlar geliştirmiştir. Yeryüzündeki tüm kültürel ve doğal değerlerin korunması amacı ile hazırlanan Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi, 1972 yılında Paris Genel Merkezi'nde imzalanmıştır. Sizleşmeyi imzalayarak taraf olan ülkeler, kendi toprakları üzerindeki kültürel varlıkları koruyup, insanlığın ortak mirası olarak gelecek kuşaklara aktarmayı kabul etmiş sayılmaktadır.

Kültür alanında kazanılan deneyim ve bilgilerin toplanması ve paylaşımı UNESCO'nun kültür alanında gösterdiği bir diğer faaliyettir. Dünya mirası alt başlığında sürdürülen 'Dünya Miras Alanları Listesi' çalışması, somut kültürel mirasın korunması için geliştirilmiş ve en çok bilinen UNESCO uygulamasıdır.

Dünya Mirası (World Heritage) PACT'ı ya da bir diğer adıyla Koruma Girişimi Ortaklığı, 2002 yılında UNESCO çatısı altındaki Dünya Mirası Komitesi tarafından ortaya konulmuştur. Bu girişim; mali konuların ötesinde, Dünya Mirası Konvansiyonu ile ilgili tüm paydaşlar arasındaki etkileşim ve değişim konuları ile ilgili sürdürülebilir bir ortaklığın uygulanması üzerine yapılandırılmıştır.

Dünya Mirası PACT'ı, Dünya Mirası Konvansiyonu'nun uygulanmasına katkıda bulunan kurum, kuruluş ve şirketler arasındaki uluslararası bir ortaklık sistemidir. Bu ortaklık altında, Dünya Mirası Merkezi'nin de desteğiyle, doğal ve kültürel mirasın korunması için farklı konularda eylemler düzenlenmektedir.

Dünya Mirası PACT'ının amaçları;

- Dünya Mirası ile ilgili bilinçlendirmeyi arttırmak,
- Dünya Mirası Komitesi tarafından öncelik olarak tanımlanmış konu ve problemlere dikkat çekilerek, dünya mirasının uzun dönemli korunması için sürdürülebilir kaynakları harekete geçirmek

olarak tanımlanmaktadır.

ÇEKÜL VAKFI'NIN KORUMA İLKELERİ

ÇEKÜL Vakfı, tarihi ve kültürel değerlerin, kentsel gelişme ve dönüşümün tetikleyici bir gücü olarak ortaya konulmasını, strateji ve önceliklerde kültürel değerlerin korunması ve yaşatılmasını sürekli olarak gündemde tutmaktadır.

ÇEKÜL Vakfı, yapı, sokak, doku, mahalle, kent ölçeğinde yapmış olduğu koruma çalışmalarını, günümüzde havza ve bölge ölçeğine taşıyarak bütüncül bir yaklaşım ortaya koymaktadır. ÇEKÜL Vakfı'nın, tarihi ve kültürel mirasın korunması yönünde ortaya koyduğu yaklaşımlar, program ve projeler aşağıda belirtilmiştir.

- Kamu, özel ve sivil işbirliği yaklaşımı,
- Yapı, sokak, doku, mahalle, kent, havza ve bölge ölçeğinde proje geliştirme anlayışı, (kendini koruyan kentler,7 kent 7 bölge, havza birlikleri)
- Kültür öncelikli kentsel dönüşüm ve gelişim,
- İş odaklı proje geliştirme anlayışı (kent atölyeleri),
- Yerelden başlayan katılımcı karar alma yönetim anlayışı,
- Geleceğin kurgulanmasında bütüncül ve stratejik yaklaşım (Yol Haritası)
- Eyleme dayalı koruma pratiği yaratma,
- Kültürel Eğitim Programları (Kentler Çocuklarındır, Bana Kendimi Kentimi Tanıt, Kültür Elçileri, Yaz Okulları)
- Geçmiş ile bugünün gelecekte barışması (Barışan Kentler)

Ulusal ve uluslararası ölçekte ortaya konulan yeni yaklaşım ve ilkeler dikkate alındığında;

- Kentsel gelişimin kontrollü ve denge içerisinde gerçekleştirilmesi,
- İşbirliklerinin teşvik edilmesi,
- Kent kimliğinin güçlendirilmesi,
- Kentsel ve bölgesel bütünleşme ortamlarının yaratılması,
- Tarihi ve kültürel mirasın kentsel gelişim ve dönüşüm sürecinde öncelikli gündem olarak ele alınması

vb. konular, Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritası'nın strateji ve önceliklerinin belirlenmesinde önemli rol oynamıştır.

BÖLÜM 3: DENEYİM TRANSFERİ

Kentler arasındaki bilgi alışverişi, kentsel problemlerin çözümü için etkin bir kaynak oluşturmaktadır. Proje süreçlerindeki başarı ve zayıflıklardan ders çıkarılması, edinilen bilgi, deneyim ve iyi uygulamaların başka kentlerle paylaşılması, gelecekte yapılacak yeni çalışmalara yol göstermektedir. Deneyim transferi yoluyla elde edilen bilgiler ışığında yapılandırılan projelerin başarı şansı artmaktadır.

Bu kapsamda, Bitlis'e kaynak olabilecek İspanya'nın Toledo kenti ele alınmıştır.

İspanya'nın Toledo kenti, tarihi kent merkezinin canlandırılması, araçlardan arındırılması, yeni tasarımlarla buluşturulması ve kentin gurur kaynağı alan yapıların ön plana çıkarılması yönleriyle değerlendirilmiştir.

TOLEDO / İSPANYA:

İspanya'nın ortasında yer alan Kastilya-La Mancha bölgesinin merkezi olan Toledo, 1560'lı yıllara kadar İspanya'nın başkenti olmuştur. Etrafı surlarla çevrili, Tajo Nehri'nin kıyısındaki kent, zengin tarihi ve kültürel mirasıyla Dünya Mirası Listesi'ne girmeye hak kazanan 60.000 nüfuslu bu kent her yıl 1 milyon ziyaretçi tarafından ziyaret edilmektedir.

İspanya'nın başkenti Madrid'in 70 km güneyinde yer alan kente yapılan ziyaretlerin büyük bir bölümü bir günden kısa sürmektedir. Kısa süreli bu ziyaretler, kentin altyapısını etkilerken ekonomiye katkı sağlamamaktadır. Bu sebeple de, kent üzerinde baskı yaratmaktadır.

Madrid'den gelen tur otobüsleri sebebiyle ortaya çıkan trafik sorunu tarihi kent için önemli bir problem yaratmaktadır. Toledo, bu baskıya karşı koymak amacıyla; konut, donatı, alt yapı ve kamusal alan konularıyla ilgili 60 eylemden oluşan özel bir plan hazırlamıştır. Bu eylemlerin en önemlilerinden biri kent merkezine giren araç trafiğini azaltmak için inşa edilen yürüyen merdiven görünümlü yeni geçiştir. Kenti çevreleyen surların üzerindeki girişler, kentin korunmasında tarihsel öneme sahip olmalarının yanı sıra Toledo için önemli bir gurur kaynağıdır. Proje ile gerçekleştirilen yeni giriş, gurur ve koruma ihtiyacının modern bir şekildeki ifadesidir.

Önemli Müdahaleler:

1. 60 eylemden oluşan özel planın en önemli müdahalesi kentin kuzeyindeki yer alan tarihi kent merkezin çeperi ile bugün yerel yönetim merkezi olarak kullanılan eski kaleyi birleştiren yürüyen merdivenlerdir. Yürüyen merdivenler 100 metre uzunluğunda olup, 36 metreye kadar yükselen 6 bölümden oluşmaktadır. Ellias Torres tarafından, araziye uyumlu bir şekilde zig zag olarak tasarlanan merdivenler, en aşağıdan en yukarı kırılarak yükselmesiyle, yükseklik hissini azaltmaktadır.

2. Proje ile birlikte tur otobüsleri için kentin dışında ayrılan yerin yanı sıra, 110 araçlık yer altı otoparkı inşa edilmiştir.

3. Kentin kuzeyi ile erişimi oldukça güç olan tarihi kent merkezine yeni bir giriş kapısı öngörülmüştür.

Proje ile Birlikte Gerçekleştirilenler:

Merdivenler, hafta sonları 40.000 kişinin üzerinde olmak üzere, günde ortalama 5000 kişi tarafından kullanılmaktadır. Kentin bu yeni giriş noktası, tarihi merkezin daha önce izole olmuş bölümünün yeniden canlandırılmasını sağlamıştır. Bunun yanı sıra, kent merkezine giren araç ve tur otobüsü sayısı sınırlandırılmıştır. Tasarımın kalitesi nüfusun büyük çoğunluğu tarafından kabul görmüş, uluslararası alanda birçok ödül kazanmıştır. Sonucun iyi karşılanması, kentin başka alanları için başka merdivenlerin planlanmasına neden olmuştur.

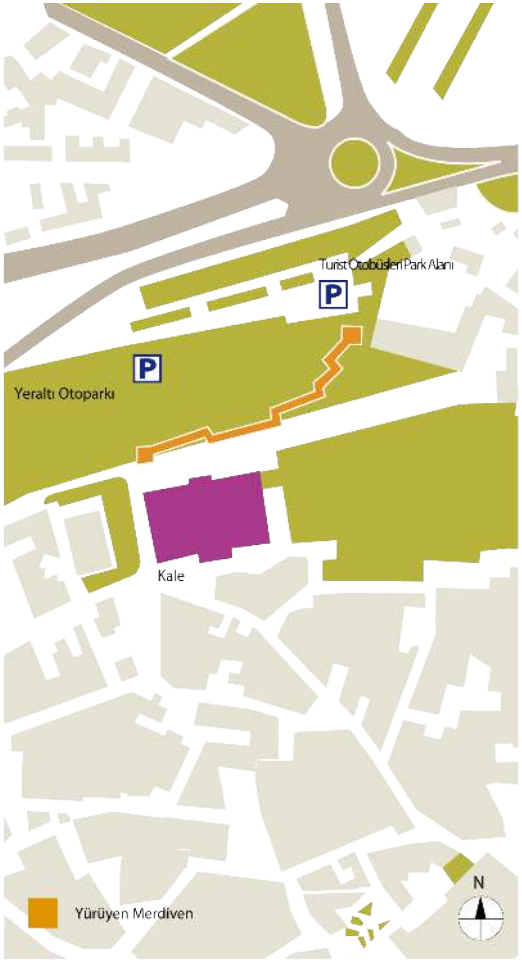

Toledo / 1:4.000

Ortaklık Yapısı:

Toledo Tarihi Kent Merkezi için özel olarak hazırlanan plan; Toledo Belediye Meclisi, İl İdaresi, Bölgesel Yönetim, merkezi yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının ortaklığında yapılmıştır. Bunun yanı sıra, kentte yaşayanların da tasarımın farklı süreçlerinde projeye doğrudan katılımı sağlanmıştır.

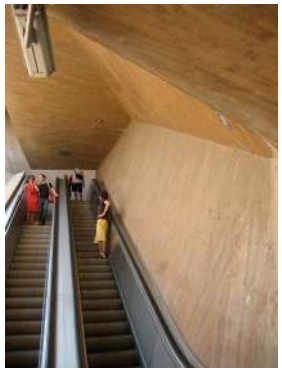

Sonuç:

Tasarımın kalitesi ve başarısı, modern tasarımların tarihi kent merkezleriyle nasıl entegre edilebileceğinin iyi bir örneği olarak Toledo'nun imajını olumlu anlamda geliştirmiştir. Trafiğin negatif etkilerine bir çözüm üretmiş ve birçok tarihi kent merkezinde çözüm olarak kullanılabilecek çevresel bir model üretmiştir. Bunun yanı sıra, kentin dışına park alanı yapılarak otomobillerin tarihi kent merkezine girişi engellenmiştir. Tarihi kent merkezinin toplu taşım olanakları arttırılarak yeni yaya yolları inşa edilmiştir. Merkezin konut ve işyeri olarak fonksiyonuna devam etmesi içinse merkezde yaşayanlara ve iş yeri olanlara özel park yerleri, doldurma-boşaltma alanları ve acil çıkış alanları inşa edilmiştir.

Toledo Tarihi Kent Merkezi'ne özel olarak hazırlanan bu plan tarihi kent merkezinin canlandırılması, yeni tasarımlarla buluşturulması, araçlardan arındırılması, konut ve işyeri fonksiyonlarının devamlılığının sağlanması başta olmak üzere birçok konuda başarı sağlamıştır. Tarihi kent merkezi içinde yaşayanlarla birlikte ele alınarak, tasarım projesi kentin kültür ve çevre politikalarıyla bütünlük sağlayacak şekilde değerlendirilmiştir. Tasarımın gerçekleştirilmesinde katılımcı bir süreç izlenerek, farklı kurumların bir arada çalışması esas alınmıştır.

BÖLÜM 4: RAKAMLARLA BİTLİS

Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Bitlis'i, güneyde Siirt, batıda Muş, kuzeyde Ağrı, doğuda ise Van Gölü çevreler. Bitlis, deniz seviyesinden 1545 metre yüksekliktedir.

Bitlis, Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasına göre; Van, Hakkari ve Muş illeriyle birlikte Van alt bölgesini oluşturur.

Avrupa-İstanbul bağlantılı demiryolları, Bitlis'in Tatvan ilçesindeki Van Gölü bağlantısı üzerinden doğu ülkelerine açılır.

Bitlis'in Adilcevaz, Ahlat, Güroymak, Hizan, Mutki ve Tatvan olmak üzere 6 ilçesi bulunmaktadır.

Bitlis'in en doğu ile en batı noktası arasındaki uzaklık 144km. en kuzey noktası ile en güney noktası arasındaki uzaklık ise 120 km.'dir.

Bitlis'in toplam nüfusu 326.897'dir. Nüfusun 65.559'u Bitlis'in merkezinde yaşamaktadır. Kentin nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının altındadır.

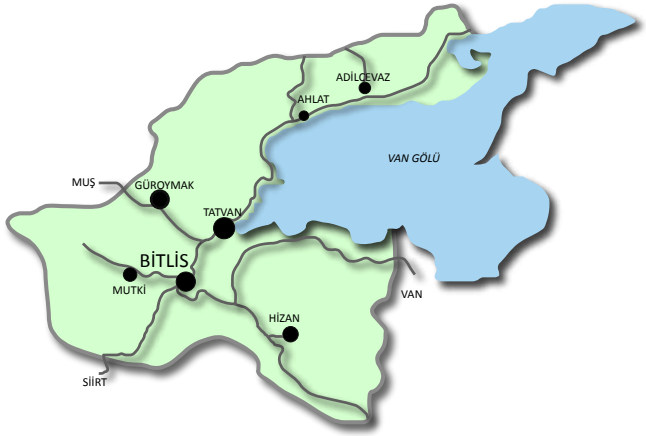

Bitlis'in dışa verdiği göç oranı, kente gelen nüfustan daha fazladır. Nüfusunun %56,5'i kentsel alanda yaşamaktadır. Kent ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanır. Bulunduğu bölge içerisindeki kentlerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi birbirine oldukça yakındır.

Bitlis, Türkiye sosyo-ekonomik gelişmişlik sırasına göre 79. Sırada bulunmaktadır.

Doğu Anadolu Bölgesi'nin en dağlık bölümünde yer alan Bitlis'te yerleşim Bitlis Deresi'nin ayırdığı vadi boyunca yayılır. Bitlis'te yapılaşma tarihi çarşının çevresinde yoğunlaşmıştır. Bitlis Kalesi önemli bir nirengi noktasıdır.

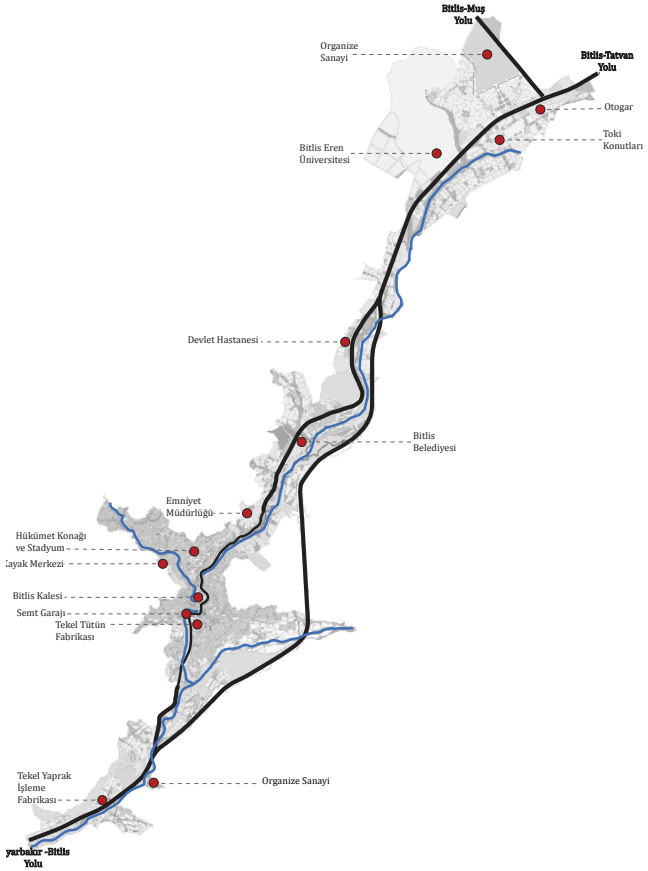

Bitlis; kaleleri, köprüleri, Türk İslam eserleri, doğal miras alanları, yöreye özgü yemekleri ve el sanatları ile meşhurdur.

Van gölü, Süphan Dağı, Nemrut Dağı ve Nemrut Krater Gölü, Bitlis sınırları içerisinde bulunur. Van Gölü, Türkiye'nin en büyük, Avrupa'nın **5.** büyük gölüdür.

Sönmüş yanardağ olan Süphan Dağı **4058 m.** yüksekliği ile Türkiye'nin en yüksek **3.** dağıdır.

2247 m. yüksekliğindeki Nemrut Dağ; kış sporları ve tırmanış için uygundur. Nemrut Dağının tepesinde yer alan Nemrut Krater Gölü, Türkiye'nin en büyük, Avrupa'nın ise **4.** büyük krater gölüdür.

Su sporlarına da uygun olan Nemrut Krater gölü, Bitlis'in merkezine **35 km.** uzaklıktadır.

BÖLÜM 5: BİTLİS'TE BEŞ DEĞER

Bitlis, zengin bir tarihi ve kültürel mirasa yüzyıllardır ev sahipliği yapmaktadır. Kentte, farklı dönemlere ait tarihi yapılar, Türk İslam eserleri ve sivil mimari örnekleri bulunmaktadır. Bu tarihi ve kültürel zenginlik içerisinde kentin adı ile özdeşleşmiş 5 önemli değer ön plana çıkmaktadır. Anıtsal yapılar, Bitlis Kalesi, Beş Minare, Bitlis Evleri ve köprüler kentin tarihi ve kültürel mirasının önem taşıyan en güçlü örnekleridir.

1

ANITSAL YAPILAR:

Bitlis'te Türk İslam eserlerinin güçlü; cami, medrese, han ve kervansaray örnekleri bulunmaktadır. Uzun yıllar 'İlim Kenti' olarak anılan Bitlis'te çeşitli tarihlerde yapılan medreseler, yapıldıkları dönemlerde eğitim ve öğretime verilen değeri ortaya koymaktadır. İhlasiye Medresesi, Nuhiye Medresesi, Şerefiye Medresesi, Yusufiye Medresesi Bitlis'in en önemli medreseleridir.

Bitlis'in, Tarihi İpek Yolu üzerinde yer alması kenti, kervansaray ve hanlar açısında da zenginleştirmiştir. Bitlis'te, Anadolu konukseverliğinin önemli simge yapıları olan han ve kervansaraylardan; Hatuniye(Hazo) Han, Papşin (Hüsrev Paşa) Hanı, Başhan ve El Aman Hanı bulunmaktadır.

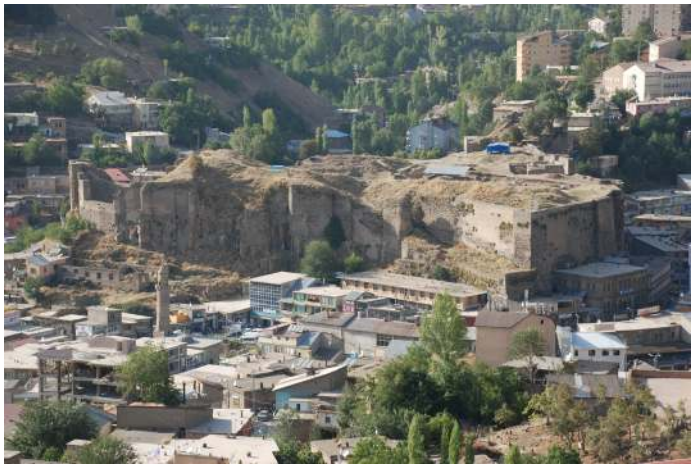

2

BİTLİS KALESİ:

Bitlis Kalesi kent merkezindeki sarp kayalıkların üzerinde kurulmuştur. Çevresi 2800 m. olan kale, 56 m yüksekliği ile kentin birçok noktasından görülebilecek özelliğe sahiptir. Kent için önemli bir simge halini almış olan Bitlis Kalesi M.Ö 330 tarihinde Büyük İskender döneminde inşa edilmiştir. Osmanlı döneminde, kalede, bir saray ile 300 ev, 1 han, 1 cami ve iki başı demir kapılı bir çarşı, bir bedesten ve birkaç yüz evin bulunduğu bilinmektedir. Günümüzde ise sadece içerisi toprakla dolu olan kale mevcuttur. Anıtsal bir görünüme sahip Bitlis Kalesi'ndeki kazı ve restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

3

BEŞ MİNARE:

Beş minare, Bitlis'le ilgili birçok hikayeye ilham kaynağı olmuştur. Beş Minare, kentin imajının oluşmasında da önemli bir yere sahiptir. Hikayenin aslı Rus işgali sırasında harabeye dönen kentte Beş Minare'den başka bir şey kalmadığı üzerindedir. Bugün 'Beş Minare' olarak bilinen minareler; Ulu Camii Minaresi, Gökmeydan Camii Minaresi, Kale Camii Minaresi, Şerefiye Camii Minaresi ve Meydan Camii Minaresi'dir. Bu yapıların Bitlis'e olan tanıtım katkısı çok büyük orandadır. 'Bitlis'te Beş Minare' türküsü kentle özdeşleşmiş hale gelmiştir.

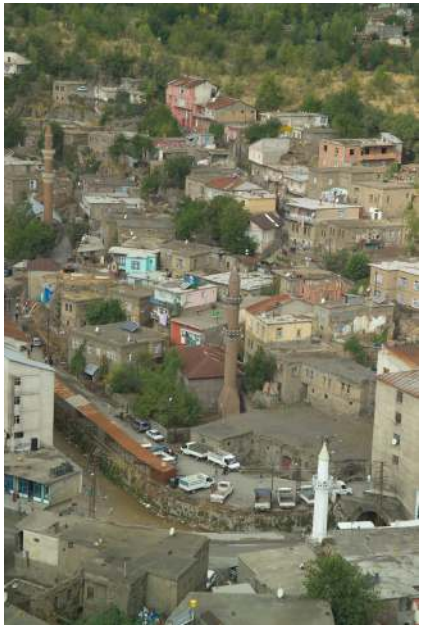

4

KÖPRÜLER:

Bitlis'in ortasından geçen Bitlis Deresi kenti su mimarisi açısından da zengin bir yer haline getirmiştir. Bitlis Deresi üzerinde yer alan tarihi köprüler kentin adıyla özdeşleşmiştir. Taş kemer mimari tarza inşa edilen köprülerin yapılış tarihleri 2.yy'a kadar uzanmaktadır. Köprülerin hepsi günümüze kadar ulaşamamıştır. Bugün, Bitlis Deresi üzerinde, 18 adet tarihi köprü bulunmaktadır. Bu köprülerin 14'ü ise Bitlis kent merkezinde yer almaktadır.

Bitlis'in sahip olduğu su mimarisi zenginliği kentin kültür turizmi zenginliğini arttırmaktadır. Bunun yanı sıra, Bitlis'i çevredeki diğer illerden farklı kılmaktadır.

5

BİTLİS EVLERİ:

Bitlis Evleri kentin sivil mimarisinin en önemli örneklerindendir. Kahve ve kızıl tonlarındaki Ahlat taşından yapılan evler, bölgedeki iklimin çok sert olması sebebiyle dışa kapalı bir görünüme sahiptir. Dışarıdan donuk bir görünüme sahip olmalarına rağmen yüksek kapılardan girilerek ulaşılan gösterişli ve avlulu evler, bölge mimarisinin genel karakterini yansıtmaktadır. Bitlis Evleri, kent için büyük bir tanıtım ve turizm potansiyeli oluşturmaktadır. Bitlis Evleri'nin korunarak yaşatılması kentin kültürel belleğinin için büyük önem taşımaktadır. Mimari açıdan büyük değere sahip bu evler, kentin kültür ve turizm üzerinden kalkınmasında önemli bir tetikleyicidir.

BÖLÜM 6: SORUNLAR, FIRSATLAR, TEHDİTLER

Sorunlar	Fırsatlar	Tehditler
Kültür ve Turizm Potansiyelinin Değerlendirilememesi: • Turizm altyapısı eksiklikleri • Konaklama alanlarının yetersizliği • Tanıtım eksikliği • Tarihi ve kültürel mirasın yıpranması • Kültürel ve sosyal altyapı eksiklikleri **Çevresel Kalite:** • Çarpık yapılaşma • Bitlis Deresi'nin kirliliği • Atık su şebekesinin yetersizliği **Ulaşım Altyapısı:** • Erişilebilirlik • Bisiklet ve Yaya Yollarının Eksikliği • Kent merkezinde yer alan otobüs garajı **İmar Planı:** • Kentin vizyonu ile örtüşmemesi • Mevcut sorun ve potansiyellere cevap vermemesi • Meydan ve toplu kullanım alanlarına yer verilmemesi • Dere üstünde yapılaşmaya izin verilmesi İmar Planın Tarihi Alan ile İlgili Sıkıntıları: • Kalenin çevresindeki araç yolunun kaleye zarar vermesi • Tarihi dokuya zarar verecek şekilde kurgulanması • Tescilli yapıların çevresinin yüksek katlı konut alanı olarak belirlenmesi İmar Planının Gelişme Alanı ile İlgili Sıkıntıları: • Gelişme alanının merkez ve odak olmaması • Gelişme alanında karışık kullanıma yer verilmemesi **Ekonomik Yapı ve Sınır Ötesi İşbirliği:** • İşsizlik ve kalifiye eksikliği • Strateji eksikliği • Dış göçle birlikte tarım ekonomisinin küçülmesi • Doğal, tarihi ve kültürel potansiyelin ekonomik olarak değerlendirilememesi	**Doğal Değerler:** • Van Gölü • Nemrut Dağı ve Krater Gölü • Süphan Dağı • Bitlis Deresi • Kış sporlarına uygunluk • Ponza madeni • Organik tarım alanları • Yerel mahsullerin zenginliği **Tarih ve Kültür:** • Tarihi ve kültürel miras • Yöreye özgü yemek ve el sanatları **Kurumsal İşbirlikleri ve Projeler:** • Bölgedeki mevcut işbirliği yapıları • Uluslararası ve ulusal onlar • Potansiyel dönüşüm alanları • Bitlis'in bölgedeki yeni yatırımlar için odak olması • Bitlis Eren Üniversitesi • Bölgesel Kültür Koridorunun merkezinde olması • Yerel kararlılık • Teknopark Projesi	• Bölgesel ulaşım kararlarında yapılabilecek değişiklikler • Kamulaştırmaya karşı gösterilebilecek direnç • Kentin lineer gelişmesi • Doğal afetler • Restorasyon müdahalelerinin zamanında ve yeterince yapılmaması • Kültürel miras bilincinin gelişmemiş olması • Kaynak sıkıntısı

SORUNLAR:

Bitlis'in sorunları;

- Kültür ve Turizm
- Çevresel Kalite
- Ulaşım Altyapısı
- İmar Planı
- Ekonomik Yapı ve Sınırötesi İşbirliği

temel konuları olmak üzere altı ana başlık üzerinden incelenmiştir.

KÜLTÜR VE TURİZM :

Bitlis; kültürel, doğal ve tarihsel değerler açısından oldukça zengin bir coğrafyada bulunmaktadır. Ancak bölgenin sahip olduğu bu değerler kültür ve turizm açısından kente yarar sağlayacak şekilde değerlendirilememektedir. Kültür ve turizm potansiyelinin değerlendirilememesi ile ilgili temel sorunlar şu şekildedir:

Turizm Altyapı Eksiklikleri:

Bitlis; kültür turizmi, doğa turizmi ve inanç turizmi açısından önemli bir potansiyele sahip olmasına rağmen bu potansiyeli destekleyecek gerekli altyapıya sahip değildir. Kentin sahip olduğu fiziki ve sosyal altyapı kenti ziyaret edecek turistlerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde değildir. Kentin konaklama, yeme içme ve rekreasyon alanları turizm potansiyelini kaldıracak kadar gelişmemiştir. Kültürel mekanlarla ilgili yönlendirme ve bilgilendirme sistemi yeterinde güçlü değildir.

Konaklama Alanlarının Yetersizliği:

Bitlis kent merkezinde yeterli kapasite ve donanıma sahip konaklama alanı bulunmamaktadır. Hizmet sektörü kente gelecek turistlerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde değildir. Bitlis il sınırları içerisinde bulunan Nemrut Dağı, Nemrut Krater Gölü ve Süphan Dağı gibi önemli doğal miras alanlarının, sahip oldukları doğal turizm potansiyeli altyapı eksiklikleri nedeniyle tam olarak değerlendirememektedirler. Kent merkezi ve çevresindeki konaklama alanlarının yetersizliği kentin önemli toplantı ve etkinliklere ev sahipliği yapmasını da zorlaştırmaktadır.

Tanıtım Eksikliği:

Bitlis, tarihi evleri, tarihi yapıları, kaleleri, yöreye özgü yemekleri ve doğal zenginlikleri ile kültür ve turizm yönünden oldukça zengin bir ildir. Ancak; kentin, bölge ve ülke çapındaki tanıtımı yeterli düzeyde değildir. Tanıtım eksikliği kentin turizm ve kültür odaklı olarak gelişmesini olumsuz anlamda etkilemektedir.

Tarihi ve Kültürel Mirasın Yıpranması:

Bitlis benzer döneme ait tarihi yapılara sahip komşu iller arasında en büyük kültür turizmi potansiyeline sahip ildir. Kentte toplam 436 adet tescilli taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır. Somut olmayan kültür miras açısından da oldukça zengin olan Bitlis'in tarihi ve kültürel mirası yıpranma sorunu ile karşı karşıyadır. Kentin en önemli simgelerinden biri olan Bitlis Kalesi, yakınından geçen araç yolu nedeni ile tahribata uğramaktadır. Tarihi Bitlis evleri gerekli restorasyon ve bakım çalışmalarının yapılmaması nedeni her geçen gün daha da çok yıpranmaktadır. Tarihi yapıların çevresindeki niteliksiz yapılar tarihi binalara zarar vermektedir.

Kültürel ve Sosyal Altyapı Eksiklikleri:

Bitlis, tarihi ve kültürel zenginlikler açısından zengin bir il olmasına rağmen bu zenginliğini gerekli kültürel ve sosyal altyapı ile besleyememektedir. Kentte yer alan kültürel donatı alanlar Türkiye ortalamasının oldukça altında kalmaktadır:

Bitlis'te yer alan tek müze Bitlis Etnografya Müzesi'dir. Kentteki kültür-sanat ve sosyal altyapı olanaklarının arttırılması kentlilik bilinci, yaşam kalitesi ve toplum sağlığı açısından da büyük önem taşımaktadır.

ÇEVRESEL KALİTE:

Bitlis'in mevcut yerleşim vadi boyunca yayılmıştır. Kentin genel karakterinin şekillenmesinde kentin ortasından geçen nehrin büyük rolü bulunmaktadır. Ancak, kentin genel karakteri son yıllarda yapılan müdahalelerde büyük değişime uğramıştır. Bitlis, başta ekolojik kirlilik olmak üzere, mekansal kalite, çevre ve altyapı ile ilgili bazı sorunlar yaşamaktadır. Bitlis'in çevresel kalite başlığında ele alınabilecek sorunları şu şekildedir:

Çarpık Yapılaşma:

Bitlis Deresi'nin üzerinde yer alan ticari yapılar kentin en büyük sorun alanıdır. Dere üzerinde bulunan yapılar görüntü kirliliğine yol açmalarının yanı sıra Bitlis Deresi'ne ekolojik olarak da zarar vermektedir. Bitlis Deresi üzerindeki yapıların yıkılması dere ıslahı çalışmasının da ilk adımını oluşturmaktadır.

Bitlis evleri kentin fiziki yapısı nedeni ile yamaç boyunca, birbirlerini kapatmayacak biçimde dizilmiştir. Bu yapı tipolojisi kentin genel karakterini de yansıtmaktadır. Ancak kentin son yıllarda karşı karşıya olduğu çarpık yapılaşma tehlikesi kentin genel görünümünün bozulmasına yol açmıştır. Tarihi yapıların yanındaki niteliksiz yapılar ve dere üzerinde yer alan işyerleri kentin tarihi dokusunun bozulmasına yol açmıştır.

Bitlis Deresi'nin Kirliliği:

Bitlis Deresi, kentteki altyapı problemlerine de bağlı olarak kirlenme tehdidi altındadır. Bazı kanalizasyonların dereye akması derenin sağlık açısından risk yaratmasına neden olmaktadır. Çöplerin dereye atılması dereninin kirlenmesine neden olurken özellikle yaz aylarında derenin kokmasına neden olmaktadır.

Atık Su Şebekesinin Yetersizliği:

Atık su şebekesi kentin mevcut yerleşimi için yetersiz kalmaktadır. Altyapı eksikliğinin kentte yarattığı problemler mevcut yerleşim ile sınırlı kalmamaktadır. Yeni gelişme alanındaki atık su şebekesi de ihtiyaçları karşılayacak düzeyde planlanmamıştır. Bitlis Belediyesi, kentin tüm atıksu şebekesinin yenilenmesi üzerine İller Bankası ile işbirliği başlatmıştır.

ULAŞIM ALTYAPISI:

Bitlis'in ulaşım altyapısı ile ilgili sorunları ulaşım politikasının eksikliğine dayanmaktadır.

Erişilebilirlik:

Bitlis'in çevre illerle olan bağlantısı yoğunluklu olarak karayolu üzerinden sağlanmaktadır. Kente havayolu ile Van ve Muş illeri üzerinden ulaşılmaktadır. Türkiye'yi doğu ülkeleri ile bağlayan tren yolu da Tatvan üzerinden geçmektedir. Bitlis'in havayolu ve tren yolu ile doğrudan bağlantısı bulunmamaktadır. Bu durum Bitlis'i bölgesel ulaşım bağlantılarının dışında bırakmaktadır. Bitlis'in bulunduğu sisteme entegre olabilmesi güçlü ulaşım bağlantıları ile mümkündür.

Bisiklet ve Yaya Yollarının Eksikliği:

Bitlis, yerleşimin vadi etrafında yayılması nedeniyle bisiklet ve yaya kullanımına oldukça uygun bir kenttir. Bisiklet kullanımı kentin dik yamaçları dışındaki birçok bölgede mümkündür. Bitlis Deresi ve çevresi kentin yeşil alan ihtiyacını karşılayacak, bisiklet ve yürüyüş yolları yapımına uygun, yeterli potansiyele sahiptir. Ancak kentte yeterli oranda yeşil alan bulunmamaktadır. Bitlis Deresi ve çevresi bu amaçla değerlendirilememektedir. Bitlis kent merkezi tarihi, dar sokakları ile araç kullanımına uygun değildir. Motorlu taşıtlar tarihi dokuya zarar verdikleri gibi kent içerisinde görüntü kirliliğine de yol açmaktadır. Bitlis'te tarihi dokunun bulunduğu alan güçlü yaya aksları ile desteklenmelidir.

Kent Merkezinde Yer Alan Otobüs Garajı:

Tarihi kent merkezi dar sokakları ile kendine has bir sokak dokusuna sahiptir. Ancak, araçların tarihi kent merkezine girebilmesi nedeni ile Bitlis kent merkezi park ve trafik sıkışıklığı gibi problemlerle karşı karşıyadır. Bunların yanı sıra, Bitlis Otobüs Garajı da kent merkezinde bulunmaktadır. Otobüs Garajı'nın kent merkezinde yer alması kent içindeki trafiği arttırmaktadır. Yarattığı trafik problemlerinin yanı sıra tarihi dokuya zarar vermekte ve yeliş alan olarak değerlendirilebilecek bir alanın kaybına yol açmaktadır.

İMAR PLANI:

Bitlis'in mevcuttaki imar planı kentin bugünkü ihtiyaçlarına cevap vermemektedir. 2007 yılında hazırlanan imar planı gerek tarihi alandaki, gerekse yeni gelişme alanınki sorunlar karşısında yetersiz kalmaktadır. İmar Planı ile ilgili genel sıkıntıları şu şekilde gruplamak mümkündür:

Kentin Vizyonu ile Örtüşmemesi

Bitlis geleceğini tarih ve kültür üzerinden kurgulamaktadır. Sahip olduğu kültürel ve tarihsel mirası koruyup yaşatarak gelecek kuşaklara aktarmayı hedeflemektedir. Bunun yan sıra, kültürel mirasına sahip çıkarak, kültürel mirası turizm ve ekonominin gelişmesi için itici bir güç olarak kullanmayı planlamaktadır. Gelişme yönünü kentin kuzeyi olarak belirlenmesi de tarihi çarşı üzerindeki baskının kaldırılması ve kültürel yapıların ön plana çıkarılmasına yönelik bir hamledir. Ancak, mevcut imar planı Bitlis'in kurguladığı geleceğe uygun değildir. Başta ulaşım kararları olmak üzere birçok karar tarihi dokuya zarar verecek şekildedir. Bunun yanı sıra, imar planının belirtmiş olduğu kullanımlar yeni yatırım alanı olarak belirlenen kuzey bölgesinin fiziksel altyapısını destekleyecek düzeyde değildir.

Mevcut Sorun ve Potansiyellere Cevap Vermemesi:

Bitlis, tarihi dokunun yıpranması, dere üzerinde yapılaşmaya izin verilmesi, altyapının yetersizliği ve yeşil alanların eksikliği gibi sorunlara sahiptir. Mevcut imar planı, kentin sahip olduğu problemleri azaltacak düzeyde değildir. Bunun yanı sıra, imar planı, kentin sahip olduğu kültürel ve doğal miras potansiyelini korumaya ve geliştirmeye yönelik gerekli fiziksel desteği sağlamamaktadır.

Meydan ve Toplu Kullanım Alanlarına Yer Verilmemesi:

Bitlis'te, kamusal alan ve toplu kullanım alanları yeterli oranda değildir. Mevcut İmar Planı; kamusal alan, meydan, park, toplanma alanı gibi kullanımlara yeterince yer vermemektedir.

Dere Üstünde Yapılaşmaya İzin Verilmesi:

Bitlis Deresi önemli bir coğrafi zenginlik olmasının yanı sıra, üzerinde yer alan tarihi yapılarla da önemli bir kültür aksıdır. Ayrıca, önemli bir ticari merkezdir. Ancak, Bitlis Deresi üzerinde bulunan yapılar kentin bu ekolojik zenginliğine büyük zarar vermektedir. Dere üzerinde yer alan işyerlerinin başka bir alana taşınması gündemde olmasına rağmen mevcut imar planında dere üstünde yapılaşmaya izin verilmektedir. Dere üzerinde yapılaşmaya izin verilmesi Bitlis Deresi'ni ekolojik tehlike altında bırakmaktadır. Bunun yanı sıra, altyapı ve çevre kalitesi gibi sorunlara neden olmaktadır.

İmar Planının Tarihi Alan ile İlgili Sıkıntıları:

Tarihi Bitlis'in sahip olduğu problemlerin mevcut imar planı üzerinden değerlendirmesi şu şekildedir:

Kalenin Çevresindeki Araç yolunun Kaleye Zarar Vermesi:

Tarihi Bitlis Kalesi'nin çevresinden geçen araç yolu kalenin zarar görmesine yol açmaktadır. Araç yolu tarihi dokuya zarar vermesinin yanı sıra yarattığı titreşimle kalenin üzerindeki taşların düşmesine neden olmaktadır. Kalenin üzeriden düşen taşlar araçlar ve insanlar için tehlike yaratmasının yanı sıra kalenin tarihi kimliğine de zarar vermektedir.

Tarihi Dokuya Zarar Verecek Şekilde Kurgulanması:

Tarihi Bitlis'in sokak dokusu araç geçişine uygun değildir. Bu nedenle, tarihi dokunun korunması ve ile ilgili alınacak kararlarda yaya ulaşımı esas alınmalıdır. Ancak, kentin mevcut imar planı tarihi dokudan araç geçişine izin vermektedir. Bunun yanı sıra , dere üstünde yapılaşmaya izin vermekte ve kent için önemli bir kültürel hazine olan Bitlis Deresi ve üzerinde yer alan tarihi köprülerin zarar görmesine yol açmaktadır.

Tescilli Yapıların Çevresinin Yüksek Katlı Konut Alanı Olarak Belirlenmesi:

Yapı ölçeğindeki koruma müdahaleleri tüm tarihi dokunun korunması için yetersiz kalmaktadır. Tarihi dokunun etkin bir şekilde korunması için doğru koruma stratejileri ile yönlendirilmesi gerekmektedir. Tarihi dokunun korunmasına yönelik en etkin müdahale biçimlerinin başında ise tarihi dokunun bütün olarak ele alınması gelmektedir. Bitlis'in koruma hamleleri yapı ölçeğindeki restorasyon müdahaleleri ile sağlanılmaya çalışılmaktadır. İmar planı, tescilli yapıların çevresinde, alanın tarihi karakterine zarar verecek kullanımlara izin vermektedir. Tescilli yapıların çevresinde yüksek katlı konutların inşasına izin verilmektedir. Bu durum, tescilli yapılara zarar vermekte ve tarihi dokunun bütünlüğünü bozmaktadır.

İmar Planında Gelişme Alanı İlgili Sıkıntılar:

Bitlis kuzeyi yeni yatırım alanı olarak belirlenmiştir. Kentin kuzeyinde, konut, ticaret, eğitim ve sağlıkla ilgili birçok yeni yatırım bulunmaktadır. Ancak imar planında bu alanlar ilgili bazı sıkıntılar bulunmaktadır.

Gelişme Alanının Merkez ve Odağının Olmaması:

Türk kentlerinde merkezde yer alan çarşı büyük öneme sahiptir. Çarşı kentin ticaret alanı olmasının yanı sıra tüm kentliler için önemli bir buluşma ve toplanma mekanıdır. Bitlis'te yeni konutların yer aldığı kuzey bölgesi merkezinin bulunmaması nedeniyle bazı problemlere sahiptir. Yeni konut dokusu Bitlis'in mevcut konut dokusuna uygun değildir. Yeni konut dokusunda meydan ve meydancıklar bulunmamaktadır. Konut alanında odak olarak ön plana çıkan bir kullanım ya da yapı bulunmamaktadır.

Gelişme Alanında Karışık Kullanıma Yer Verilmemesi:

Farklı kullanımlara olanak sağlayan karışık kullanım, gece ve gündüz nüfusu arasında denge oluşmasını sağlamasının yanı sıra ekonomik olarak da daha sürdürülebilir bir arazi kullanış biçimi ve stratejidir. Bitlis'in kuzeyi konut, ticaret, eğitim ve sağlık gibi yatırımlarla farklı kullanımları içermektedir. Ancak, imar planında karışık kullanıma yer verilmemiştir.

EKONOMİK YAPI ve SINIRÖTESİ İŞBİRLİKLERİ:

Bölgenin ekonomik yapı ve sınırötesi işbirliği ile ilgili sorunlarını şu temel konular üzerinden değerlendirmek mümkündür.

İşsizlik ve Kalifiye Eleman eksikliği:

Bitlis genç nüfusun yoğunluklu olduğu bir demografik yapıya sahiptir. Bölgenin 15 yaş altı nüfusun kurumsal olmayan sivil nüfusa[2] oranı Türkiye geneline göre oldukça yüksektir. Bu nüfus grubu mesleki başarı kazandırma için önemli bir potansiyel teşkil etmesine rağmen bölge için fayda sağlayacak şekilde değerlendirilememektedir. Bölgenin işsizlik oranı ülke ile karşılaştırıldığında daha yüksektir. Ancak, mevcut istihdam ağırlıklı olarak tarım sektöründe olup, ücretler ülke ortalamasının altındadır. Bitlis, genç nüfusa sahip olmasına rağmen bu yaş grubuna mesleki beceri kazandırılamaması nedeniyle kalifiye eleman eksikliği yaşamaktadır.

Strateji Eksikliği:

Bitlis sahip olduğu kültür miras, stratejik konum ve nüfus potansiyelini değerlendirmek üzere tekil projeler üretmektedir. Ancak, kentin geleceğine yönelik alınan kararlar belirli bir strateji üzerinden yürütülmemektedir. Bu nedenle de, kente yapılan tekil müdahalelerin uzun vadede ne gibi sonuçlara yol açacağı bilinmemektedir.

Dış göçle Birlikte Tarım Ekonomisinin Küçülmesi:

Bölge ekonomisi büyük oranda tarım ve hayvancılığa bağlıdır. Bölgedeki kentlerin tarım sektörü istihdam oranı ülke otalamasının oldukça üzerindedir. Bölgede daha çok hububat üretimi, yem bitkileri ve endüstri bitkileri üretimi yapılmaktadır. Bitlis'te dış göçün yol açtığı sorunlardan birisi de tarım ekonomisi üzerinde etkili olmuştur. Kentte tarımla uğraşan nüfusun dışarı göç etmesi, tarım ekonomisinin de küçülmesine neden olmuştur.

Doğal, Tarihi ve Kültürel Potansiyelin Ekonomik Olarak Değerlendirilememesi:

Bölge sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel potansiyeli gerekli altyapı yatırımları ile destekleyemediği için, turizm üzerinden kent ekonomisine yeterli oranda fayda sağlanamamaktadır. Doğal turizm alanlarının yeterli ulaşım altyapısına sahip olmaması bu alanların turizm potansiyelini düşürmektedir. Bunun yanı sıra, kentin çevresindeki konaklama alanlarının yetersizliği ve tarihi alanların yeterli tanıtımının yapılamaması bölgenin turizmden sağlayacağı faydayı azaltmaktadır.

FIRSATLAR:

Bitlis'in sahip olduğu fırsatlar,

- Doğal değerler
- Tarih ve kültür
- Kurumsal İşbirlileri ve projeler

ana başlıkları üzerinden değerlendirilmiştir.

DOĞAL DEĞERLER:

Bitlis'in coğrafi çeşitlilik içeren bir bölgede yer alması olarak ve bölgenin su kaynaklarının bol olması, Bitlis'i doğal değerler açısından çok zengin bir alan haline getirmektedir.

Van Gölü:

Türkiye'nin en büyük gölü olan Van Gölü'nün yarısı Bitlis sınırları içerisinde bulunmaktadır. Bitlis'in; Ahlat, Adilcevaz ve Tatvan ilçeleri Van Gölü kıyısında bulunmaktadır. Van Gölü doğal zenginliğinin yanı sıra kıyısındaki plaj, konaklama ve yeme içme gibi hizmet alanları ile de önemli bir potansiyele sahiptir. Göl çevresi pek kuş türünü barındırması itibari ile de önemli bir kuş gözlem alanıdır. Van Gölü'nün üzerinde bulunan ve Arkeolojik Sit Alanı olan Akdamar, Çarpanak, Adır ve Kuş adaları da kültürel açıdan oldukça zengin alanlardır.

Van Gölü, doğal zenginliğinin yanı sıra İstanbul-Tahran demiryolu hattını bağlaması ile de önemli bir ulaşım noktasıdır.

Süphan Dağı:

Van Gölü'nün kuzeyinde bulunan Süphan Dağı, 4058 metre yüksekliği ile Türkiye'nin en yüksek üçüncü dağıdır. Dağ tırmanış gibi doğa sporlarına uygunluğunun yanı sıra bölgedeki diğer doğal zenginliklerin görülebileceği önemli manzara noktalarına sahiptir.

Nemrut Dağı ve Krater Gölü:

Tatvan ilçesinin sınırları içerisinde yer alan Nemrut Dağı, Van Gölü'nün batısında bulunmaktadır. Dağ üzerindeki en yüksek tepe olan Sivritepe, 2935 m. yüksekliktedir. Sönmüş bir yanardağ olan Nemrut Dağı'nın tepesindeki kraterde Nemrut Krater Gölü yer almaktadır. Bitlis'e 35 km uzaklıkta bulunan Nemrut Krater Gölü, dünyanın ikinci, Türkiye'nin en büyük krater gölüdür.

Nemrut Dağı, kış ve doğa sporları için oldukça elverişli bir alandır. Nemrut Dağı'nın eteklerinde bulunan Nemrut Kayak Tesisi, kış turizmi açısından gittikçe artan bir potansiyele sahiptir. Nemrut Dağı, özellikle yaz aylarında doğa tırmanışları için tercih edilmektedir. Nemrut Krater Gölü, çeşitli su sporlarının yapılabildiği bir alandır.

Bitlis Deresi:

Bitlis Deresi, Van Gölü yakınlarında doğup, bölgedeki dağları derin vadilerle ayırarak Bitlis'e ulaşmaktadır. Birçok yerleşim alanına uğrayan, diğer ırmaklarla birleşerek büyük tarım alanlarının sulanmasında kullanılan Bitlis Deresi, doğal zenginliğinin yanı sıra kentin karakterinin oluşmasında da önemli bir role sahiptir. Bitlis'in mevcut yerleşimi dere boyunca gelişmiştir. Bitlis Deresi'nin üzerinde bulunan tarihi köprüler kenti tarihi açıdan da zengin bir alan haline getirmektedir.

Kış Sporlarına Uygunluk:

Bölgedeki kış mevsiminin uzun sürmesi, Bitlis'i kış sporları açısından uygun bir yer haline getirmektedir. Nemrut Dağı ve Bitlis kent merkezinde yer alan kayak tesisleri iç turizm için önemli kış sporu alanlarıdır. Kentin gelişmekte olan kış sporları altyapısı, Bitlis'in ülke çapında tercih edilen bir kış sporları merkezi olması için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Ponza Madeni:

Türkiye, dünyadaki ponza rezervinin %45'ine sahiptir. Türkiye'de bulunan ponza madeninin %50'si ise Bitlis'te bulunmaktadır. Ponza madeni Bitlis için önemli bir yatırım potansiyeli oluşturmaktadır. Kentte yer alan ponza madeninin değerlendirilmesi sınır ötesi ekonomik işbirliklerin oluşması için fırsat yaratmaktadır.

Organik Tarım Alanları:

Organik tarım ülkemizde de gittikçe büyüyen bir pazar oranına sahiptir. Bitlis'te kimyasal gübreleme yapılmamış, organik tarıma elverişli tarımsal araziler bulunmaktadır. Bitlis'te sertifikalı organik tarım üretimine henüz geçilememiştir. Ancak kentteki tarımsal arazilerin organik tarıma uygun olması Bitlis'i bu alandaki önemli üretim merkezi potansiyellerinden biri haline getirmektedir.

Yerel Mahsullerin Zenginliği:

Bitlis'in sahip olduğu coğrafi zenginlik, kentte çeşitli mahsullerin yetişmesine de olanak sağlamaktadır. Bitlis, Türkiye'nin en çok bal üreten illeri sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır. Bunun yanı sıra Bitlis genelinde üretimi yapılan ceviz, iç ve dış pazarda önemli bir orana sahiptir. Bitlis aynı zamanda Türkiye'de yüksek kaliteli ürünün üretildiği en önemli alanlardan biridir.

TARİH ve KÜLTÜR:

Tarihi ve Kültürel Miras:

Bitlis, yüzyıllardır tarihi ve kültürel mirasa ev sahipliği yapmaktadır. Kentte, Türk İslam eserlerinin güçlü örneklerinin yanı sıra kentin adı ile birlikte anılan kale ve köprüler bulunmaktadır. Bitlis Kalesi ve Beş Minare Bitlis'in ön plana çıkan tarihi yapılarıdır. Bitlis'te 193 adet tescilli sivil mimari örneği bulunmaktadır. Kentin sivil mimarinin önemli örneklerinden olan Bitlis Evleri, kentin karakterinin oluşmasında büyük rol oynamıştır. Bunun yanı sıra, Bitlis Deresi üzerinde yer alan tarihi köprüler, Bitlis'i su mimarisi açısından da zengin hale getirmiştir.

Bitlis'in tarih ve kültür potansiyeli üzerinden sahip olduğu fırsatlar Bitlis'in geleceğinin kurgulanması için büyük önem taşımaktadır.

Yöreye Özgü Yemek ve El sanatları:

Kentin ağır yaşam koşullarıyla birlikte ortaya çıkan yaratıcılığın yansıtıldığı el sanatları ve yöreye özgü malzemelerle yapılan yemekler, Bitlis'in kültür yapısını zenginleştirmektedir.

Bitlis ve çevresinde dokumacılık kültürü devam etmektedir. Heybe,namazlık, hurç, minder ve gelin çuvalı dokumaları ve harik adı verilen yöresel ayakkabılar en önemli el sanatı ürünleridir . Bunun yanı sıra, kök boyası ile yapılan halı ve kilim dokumacılığı da yapımına devam edilmekte olan geleneksel ürünler arasındadır. Ayrıca bölgede yetişen ceviz ağaçlarından el işçiliği ile yapılan bastonlar da yöresel el sanatları arasındadır.

Bitlis yemek kültürünün de zengin olduğu bir kenttir. Büryan Kebabı ve Avşor en önemli yöresel yemekler arasındadır. Bitlis'in el sanatları ve yöresel yemekler açısından sunduğu zenginlik turizmi destekleyici turizmi ve kentin tanıtımını artıcı bir etkiye sahiptir. Bunun yanı sıra, kentin somut olmayan kültürel mirası açısından da büyük öneme sahiptir.

KURUMSAL İŞBİRLİKLERİ ve PROJELER

Bitlis bölgesel ve coğrafi pek çok mevcut işbirliği yapısının içerisinde bulunmaktadır. Bitlis yeni bir yatırım alanı olarak ön plana çıkmaktadır. Bu durum bölge için düşünülen projelerin sayısını arttırırken birçok yeni işbirliği olanağı da yaratmaktadır.

Bölgedeki Mevcut İşbirliği Yapıları:

Bitlis coğrafi, bölgesel ve tarihsel değerler üzerinden birçok farklı işbirliği yapısının içerisinde bulunmaktadır.

Bitlis, Van ili ile birlikte **Van Gölü Havza Birliği**'ni oluşturmaktadır. Bu işbirliği yapısı bölgenin su kaynaklarının bölgesel bütünlük içerisinde değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Bitlis ve Van illeri için hazırlamış olduğu Van Gölü Havzası Koruma Eylem Planı, Bitlis'in havza ölçeğindeki potansiyellerini değerlendirebilmesi için gerekli işbirliği yapısını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, Van Gölü çevresindeki belediyelerin oluşturduğu **Van Gölü ve Çevresi Belediyeler Birliği,** havzanın hem ekonomik hem de ekolojik olarak gelişmesi için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Coğrafi bir birliktelik üzerinden oluşturulan ve merkezi Van'ın Erciş ilçesinde bulunan Van Gölü ve Çevresi Belediyeler Birliği, havza ölçeğindeki sorunların tespiti ve çözümü için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Bitlis, Van, Muş ve Hakkari illeri ile birlikte Türkiye İstatistiki Birimler sınıflamasına göre TRB2 olarak adlandırılan Van Alt Bölgesi içerisinde bulunmaktadır. Bu işbirliği yapısı,bölgesel ölçekte sosyo-ekonomik gelişmenin sağlanması için önemli bir altyapı oluşturmaktadır. Bu kapsamda çalışmalar yürüten **Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı,** tarım ve hayvancılık, turizm, yaşam kalitesi, rekabet gücü ve girişimcilik konularında bölgesel ölçekte gelişme sağlanması için çalışmalar yürütmektedir.

Bitlis Belediyesi, **Tarihi Kentler Birliği** üyesi belediyeler arasında yer almaktadır. Bu işbirliği yapısı, Bitlis'in sahip olduğu tarihi ve kültürel mirasın korunması için büyük önem taşımaktadır. Tarihi Kentler Birliği'nin üye belediyelere sağlamış olduğu deneyim transferi, teknik ve finansal destek, Bitlis'in koruma yaklaşımının belirlenmesi için yol gösterici özellik taşımaktadır.

Uluslararası ve Ulusal Fonlar:

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne aday olması süreci ile birlikte yararlanabileceği uluslararası fonların sayısı artmıştır. Bunun yanı sıra, ulusal düzeyde, bölgeler arası eşitsizlerin giderilmesi üzerine yürütülen çalışmalar Bitlis ve içerisinde bulunduğu bölgeyi yatırımlar açısından cazip bir alan haline getirmektedir. Bunun yanı sıra, kentin içerisinde bulunduğu işbirliği yapıları Bitlis'in yararlanabileceği fonların sayısını arttırmaktadır.

Potansiyel Dönüşüm Alanları:

Bitlis'te bulunan potansiyel dönüşüm alanları kentin karşı karşıya olduğu değişim sürecini hızlandırıcı bir etkiye sahiptir. Bu alanların dönüşümünün ve korunarak yaşatılmasının sağlanması kent için yeni fırsatlar yaratmaktadır. Tarihi yapıların restorasyonunun sağlanması, dere üstündeki yapıların başka bir alana transferinin gerçekleştirilmesi, özellikli binaların yeni kullanımlarla işlevlendirilmesi gibi uygulamalar kentin kültür odaklı dönüşümünü sağlayacaktır.

Bitlis'in Bölgedeki Yeni Yatırımlar için Odak Olması:

Bitlis, sanayi üzerinden kalkınmayı tercih etmemiş bir kent olarak, sanayinin yarattığı sorunlarla karşı karşıya olan kentlerden bir adım önde bulunmaktadır. Bu durum; kenti, bilgi, teknoloji, eğitim, sağlık ve ekoloji gibi konularda yapılacak yeni yatırımlar için çekim merkezi haline getirmektedir. Bitlis, bölge ölçeğinde hizmet verecek, 450 yatak kapasitesine sahip Araştırma Hastanesi için uygun yer olarak belirlenmiştir. Bitlis'in bölgesel ölçekteki projelere ev sahipliği yapması beraberinde diğer sektörlerin gelişmesini de sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, kenti diğer yatırımlar için önemli bir merkez haline getirecektir.

Bitlis Eren Üniversitesi:

Bitlis'in bulunduğu bölge içersindeki en köklü üniversite Van'da bulunan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'dir. Ancak 2007 yılında Bitlis'te kurulan Bitlis Eren Üniversitesi hem kent hem de bölge için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Üniversite kentin eğitim üzerinde gelişmesine olanak yaratmaktadır. Bunun yanı sıra, üniversitenin sunmuş olduğu teknik altyapı desteği kente; kamu, özel sektör ve üniversite işbirliği ile yapılabilecek projeler geliştirme fırsatı sunmaktadır.

Bölgesel Kültür Koridorunun Merkezinde Olması:

Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nin sahip olduğu kültürel ve tarihi değerlerin bölgesel bir yaklaşımla ele alınması bölgede yer alan tüm kentler için farklı turizm olanakları sunmaktadır. Bölgesel ölçekte ele alındığında, bölgede yer alan kentlerin her biri farklı özellikleriyle birbirini tamamlamaktadırlar. Bitlis, Siirt ve Adıyaman kültür ve inanç turizmi ile ön plana çıkmaktadır. Kars, Van ve Şanlıurfa ise doğal ve tarihi miraslarının yanı sıra ilişkilerimizin giderek artmakta olduğu doğu komşularımız ile sınır kentleridir. Bu yaklaşım Bitlis'in merkezde olduğu bir kültür koridoru kavramını doğurmaktadır. Bölgesel Kültür Koridoru olarak adlandırılabilecek bu kültür ve turizm aksının merkezinde Bitlis'in bulunması kenti avantajlı duruma getirmektedir.

Yerel Kararlılık:

Bitlis'te yerel yönetim almış olduğu kararlarda oldukça kararlı davranmaktadır. Bu durum projelerin uygulanmasını kolaylaştırdığı kadar kentte yaşayanlar için de güven sağlamaktadır.

Teknopark Projesi:

Bitlis'in geçmişte sahip olduğu 'ilim kenti' unvanı kentin geçirmekte olduğu değişimle birlikte bu yaklaşımla yeniden ele alınmasına sebep olmaktadır. Bitlis'te eğitim ve teknoloji alanında atılan adımların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bitlis Belediyesi bilişim alanında eğitim kursları vermektedir. Bunun yanı sıra, yine aynı alanda hizmet verecek İş Geliştirme Merkezi'nin kurulmasının gündemde olması da kentin bu alandaki hedeflerini gerçekleştirmek üzere atılan önemli adımlardır. Bitlis Eren Üniversitesi'nin sunmuş olduğu Teknopark Projesi'nin 2009 yılı içerisinde kabul edilmesi, hem üniversitenin kapasitesinin artmasını sağlamakta, hem de kentin bilişim üzerinden gelişmesi için itici güç olmaktadır.

TEHDİTLER:

Bitlis'in karşı karşıya olduğu tehditler şu konular üzerinden gruplanabilir:

Bölgesel Ulaşım Kararlarında Yapılabilecek Değişiklikler:

Bölgesel ölçekte alınan çevresel kararlar ve yatırımlar ulaşım yapısı üzerinde bazı değişiklikler yapılmasına neden olabilmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde, Erzurum'a baraj yapılması söz konusudur. Bu çevresel kararın yaratabileceği sonuçlardan biri ise Bitlis'ten geçen doğu-batı tren yolunun bir bölümünün su altında kalmasıdır. Bu durumda Bitlis'ten geçen tren yolu hattının Ağrı'ya taşınması söz konusudur. Baraj yapımının gerçekleşmesi ile alınabilecek bu ulaşım kararı Bitlis'in önemli bir ulaşım ağının dışında kalmasına neden olacaktır.

Kamulaştırmaya Karşı Gösterilebilecek Direnç:

Bitlis kent merkezi ve yeni gelişme alanı, kentin vizyonunu değiştirecek önemli projelerle büyük bir değişim geçirmektedir. Başta dere üstünde yer alan dükkanların kaldırılması olmak üzere kente gerçekleştirilecek birçok proje kamulaştırmanın gerekli olabileceğini projelerdir. Kamulaştırma sırasında gösterilebilecek direnç projenin uygulama sürecini uzatacak bir etki yaratacaktır. Bu nedenle, kentin geleceği ve kamu yararını gözeten projelerin tümünde uzlaşmanın sağlanması öncelikli olarak tamamlanması gereken konular arasında yer almaktadır.

Kentin Lineer Gelişmesi:

Bitlis coğrafi yapısı itibari ile Bitlis Deresi etrafında lineer olarak gelişmekte olan bir kenttir. Bu durum, kente birçok zenginlik kazandırmasına rağmen altyapı gibi konularda dezavantaj yaratmaktadır. Kentin lineer gelişmesi altyapı yatırımlarının maliyetlerini yükseltmektedir. Bunun yanı sıra, kentin iki ucu arasındaki uzaklığın artması kent içerisinde birbirinden kopuk bölgelerin oluşması tehlikesinin oluşmasına neden olmaktadır.

Doğal Afetler:

Bitlis, deprem kuşağında yer almaktadır. Bu nedenle, deprem bölge için büyük bir risk oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra; Bitlis, kuvvetli yağış sebebi ile zaman zaman sel tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Yağmur ve dolu Bitlis Deresi'nin taşmasına ve çevresindeki işyeri ve konutların zarar görmesine yol açmaktadır. Bitlis'te doğal afetlerden kaynaklanan kaybın en aza indirgenmesi için yapı koşulları deprem ve sel riski göz önünde bulundurulacak şekilde yeniden ele alınmalıdır.

Restorasyon Müdahalelerinin Zamanında ve Yeterince Yapılmaması:

Bitlis, günümüze kadar korunarak gelmiş birçok önemli Türk İslam eserlerine ev sahipliği yapmaktadır. Ancak restorasyon çalışmalarının zamanında yapılmaması bazı tarihi yapıların yıpranmasına, bazı tarihi yapıların ise zamana karşı direnemeyerek yıkılmasına neden olmuştur. Bitlis'in sahip olduğu tarihi ve kültürel mirasın sürekliliğinin sağlanması ve gelecek kuşaklara korunarak aktarılması için restorasyon çalışmaları büyük önem taşımaktadır.

Kültürel Miras Bilincinin Gelişmemiş Olması:

Tarihsel ve kültürel değerlere sahip çıkılması kentin geleceğine de sahip çıkmaktır. Kentte yer alan tarihi yapıların,kültür mirasının, kente özgü değerlerin ve efsanelerin o kentte yaşayanlar tarafından bilinmesi kültür mirasının korunarak gelecek nesillere aktarılmasını daha kolay hale getirmektedir. Kültür mirasının gelişmesi bireylerin çevreye karşı daha sorumluluk sahibi olmalarını ve yaşadıkları kentin güzelliklerinin farkında olmalarını sağlamaktadır.

Bitlis'te kültürel miras bilinci yeterince gelişmemiştir. Bu durum, kentte yapılan koruma hamlelerinin benimsenmesini zorlaştırmaktadır. Yapıların tarihsel ve kültürel değerinin bilinmemesi kente bakış açısını da değiştirmektedir. Yeterli düzeyde kültürel miras bilincinin olmaması tarihi yapıların zarar görmesine yol açacak müdahalelerin yapılmasına yol açmaktadır.

Kaynak Sıkıntısı:

Bitlis Belediyesi gündemindeki birçok vizyon projesi ile kenti değiştirmeyi hedeflemektedir. Belediyelerin projeleri gerçekleştirme aşamasından karşılaştıkları en büyük sorunlardan biri kaynak sıkıntısıdır. Başta kamulaştırma maliyeti olmak üzere kaynak gerektiren birçok hamle, mali kaynakların kısıtlığı nedeniyle projelerin uygulama aşamasına geçmesini zorlaştırmaktadır.

BÖLÜM 7: VİZYON, ORTAK VİZYON

Bitlis Belediyesi'nin, kent için belirlediği vizyon;

'Bitlis'i, dünya kültür mirasına armağan etmek'

ve

'Bitlis'in yaşam kalitesini arttırmak'

Bitlis, Muş, Van ve Hakkari illerini kapsayan Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın (DAKA), 2009-2010 yılı Ön Bölgesel Gelişme Planı'nda bölge için ortaya koyduğu vizyon ise;

'Geçmişten gelen tarihsel ve kültürel mirasını günümüz değerleriyle harmanlamış, Van Gölü havzası ve doğuya açılan sınır kapılarıyla turizmin ve uluslararası ticaretin merkezi haline gelmiş, geleceğe umut ve güvenle bakan bir bölge olmak.'

olarak ortaya konulmuştur.

Bitlis'in geleceğini yönlendirecek, Bitlis Kültür Odaklı Stratejik Planı'nın vizyonu kurgulanırken;

- Bölgesi ile işbirliği içinde olan,
- Kültürel ve tarihi mirasına sahip çıkan,
- Tarihi ve kültürel mirasını geleceğini yönlendirmek için kullanan,
- Dengeli bir kentsel gelişim şemasına sahip

bir yaklaşım ortaya koyulmalıdır.

Bu kapsamda, Doğu Anadolu Kalkınma ajansı ve Bitlis Belediyesi'nin belirlediği vizyon tanımları da göz önünde bulundurularak kent için ortak bir vizyon belirlenmelidir.

Ortak vizyon;

'TARİHİ ve KÜLTÜREL MİRASIYLA GELECEĞİNE ŞEKİL VEREN, BÖLGESİ İLE İŞBİRLİĞİ İÇERİSİNDE GÜÇLÜ BİR KENT'

ve

'TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRAS POTANSİYELİ İLE BÖLGENİN ÖRNEK KENTİ OLMAK'

üzere tartışılmalıdır.

BÖLÜM 8: AMAÇ

Bitlis Kültür Odaklı Stratejik Planı'nın amacı;

HAVZA BİRLİĞİ, TARİHİ ve KÜLTÜREL MİRAS, DENGE (mekansal bütünleşme) ve MERKEZİN CANLANDIRILMASI ANA TEMALARINDAN OLUŞAN HEDEF ve EYLEM ALANLARININ ORTAYA KOYDUĞU PROGRAM ve PROJELERİN HAYATA GEÇİRİLMESİ İÇİN KAMU, ÖZEL ve SİVİL İŞBİRLİĞİ ORTAMLARI YARATMAKTIR.

BÖLÜM 9: STRATEJİK HEDEFLER, HEDEFLER, EYLEM ALANLARI

Bitlis Kültür Odaklı Stratejik Planı oluşturulurken belirlenen vizyon ve amacın gerçekleşmesini sağlayacak stratejik hedefler;

- Bölgesel güç
- Tarihi ve kültürel miras
- Denge
- Tarihi çarşı ve mahalle canlandırma

ana temaları üzerinden kurgulanmıştır.

Stratejik hedeflerin oluşturulmasında, dünyada gelişmekte olan yeni akımlar, kentin mevcut durumu ve bölge içerisindeki konumu göz önünde bulundurularak bazı temel yaklaşımlar üzerinde durulmuştur. Bu temel yaklaşımları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Bölge ölçeğinde işbirliği yöntemlerinin geliştirilmesi
- Kültürel mirasın korunması ve kentsel gelişme arasındaki dengenin kurgulanması
- Tarihi ve kültürel mirasın korunmasındaki uluslararası ve ulusal örgütlenmelerin önemi ve katkısı
- Fiziksel çevre kalitesinin arttırılması
- Koruma ve yaşatma yaklaşımlarının ele alınması

Belirtilen temel yaklaşımlar çerçevesinde ele alınan Bitlis Kültürel Odaklı Stratejik Planı stratejik hedefleri, hedefler ve eylem alanları şu şekilde belirlenmiştir:

STRATEJİK HEDEF 1:

Bölgesel gücün ve sınırötesi ilişkilerin yeniden kurgulanması

- **Hedef 1.1:** Bölgenin sınırötesi ilişkilerinin yeniden ele alınması
  - **Eylem 1.1.1:** Sınır kentleri ile ekonomik ve kültürel işbirliği potansiyeli çalışması yapmak
  - **Eylem 1.1.2:** Uluslararası rekabet edebilirlik analizi ile sektörel kümelenme çalışması yapmak
- **Hedef 1.2:** Kentlerarası işbirliği modelinin geliştirilmesi
  - **Eylem 1.2.1:** Kentler arasında kültürel ve ekonomik liderlikler yaratmak
  - **Eylem 1.2.2:** Bitlis'in bölge içindeki rolünü ortaya koymak
  - **Eylem 1.2.3:** Bölgedeki mevcut işbirliği yapılarından faydalanmak
  - **Eylem 1.2.4:** Entegre ulaşım altyapı planını hazırlamak
- **Hedef 1.3:** Bölge ekonomisinin yeninden kurgulanması
  - **Eylem 1.3.1:** Bölgesel ölçekte ekonomik analiz yapmak
  - **Eylem 1.3.2:** Ekonomik bölge forumu düzenlemek
- **Hedef 1.4:** Bölge ekonomisinde bilişim sektörü ve eğitimin ele alınması
  - **Eylem 1.4.1:** Üniversite bünyesinde bölgesel ölçekte bir yazılım üretim merkezi kurmak
  - **Eylem 1.4.2:** 'İnsan Kaynakları Eğitim Merkezi'nin kurulması
  - **Eylem 1.4.3:** 'Ortadoğu Araştırmaları Merkezi' (Türkiye'nin Doğu Komşuları Araştırma Merkezi) kurmak

STRATEJİK HEDEF 1:
BÖLGESEL GÜCÜN ve SINIRÖTESİ İLİŞKİLERİN YENİDEN KURGULANMASI

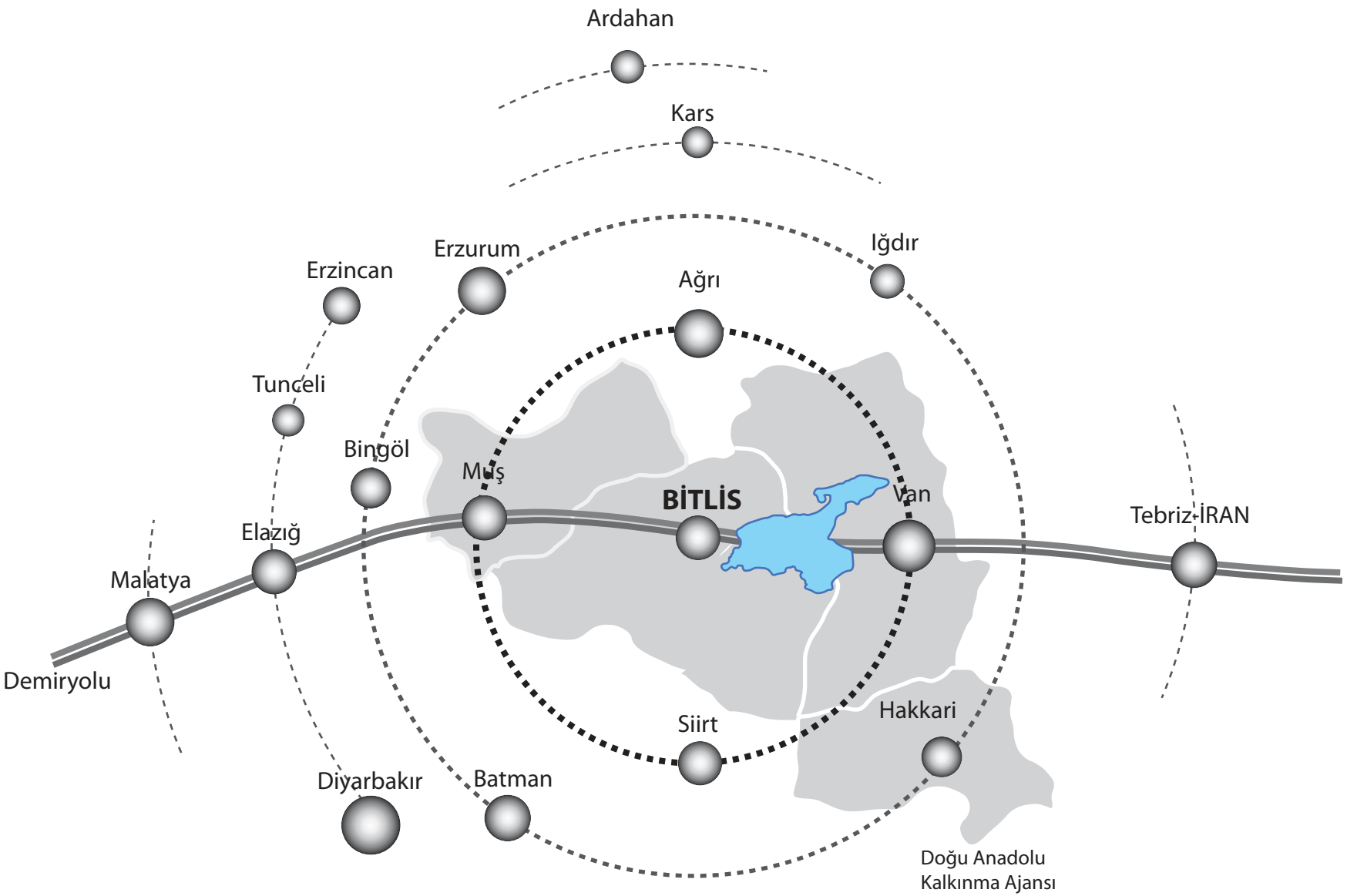

STRATEJİK HEDEF 1:

Bölgesel gücün ve sınırötesi ilişkilerin yeniden kurgulanması

Bitlis'in çevre illerle oluştuğu sistem içerisindeki konumu kentin gelişmesi için büyük önem taşımaktadır. Bitlis'in gelişmesi, bölgesi içerisindeki sisteme entegre olması ile doğrudan ilişkilidir.

Bitlis ve çevre illerle oluşturduğu sistem içerisindeki diğer kentler birbirleriyle benzer özellikler göstermekte ve farklı yönleriyle birbirlerini tamamlamaktadırlar. Bölge içerisindeki kentlerin hepsi ortak potansiyel ve sorunları paylaşmaktadır. Bölge ölçeğinde alınan kararlar, bölgede yer alan tüm kentleri etkilemektedir. Bu nedenle, bölgenin bir bütün olarak değerlendirilmesi ve kentin bölgesiyle bütünleşmesini sağlayacak stratejilerin geliştirilmesi hem bölgenin hem de kentin kalkınması için büyük önem taşımaktadır.

Bölgenin sahip olduğu potansiyelin olumlu anlamda değerlendirilebilmesi, sorunların çözümünün sağlanabilmesi ve gerek bölge içinde gerekse sınırötesinde yeni işbirliklerinin yaratılabilmesi için bölgesel güç oluşturulmalıdır. Bölgenin sahip olduğu mevcut ağların etkin bir şekilde yönetimi sağlanırken, kentler arasında oluşturulabilecek yeni işbirliği yapıları araştırılmalıdır.

Bölgesel güç ve sınırötesi ilişkilerin yeniden kurgulanması stratejik hedefine ulaşmak için, dört hedef ve 11 eylem alanı belirlenmiştir.

Hedef 1.1: Bölgenin sınırötesi ilişkilerinin yeniden ele alınması

Sınırötesi işbirliği bölgesel gelişmenin etkin bir aracı olarak kullanılmalıdır. Kentsel, bölgesel ve sınırötesi düzeyde birbiriyle ilişkili olan fırsat ve sorunların ele alınması ve bölgesel kalkınmanın sağlanabilmesi ancak bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirilen bölgenin ulusal ve uluslararası politikalarla uyumlu yerel stratejiler ve işbirliği yapıları oluşturması ile mümkündür.

Bitlis ve içerisinde bulunduğu bölge Ortadoğu'ya olan coğrafi yakınlığı ve önemli ulaşım yollarının üzerinde bulunması nedeniyle hem ekonomik hem de kültürel açıdan sınırötesi ilişkilerinin geliştirilebileceği stratejik önem ve konuma sahiptir.

Bitlis, bölgesi ile birlikte Türkiye'nin doğuya açılan kapısıdır. Bu nedenle; bölgenin sahip olduğu mevcut işbirliği yapıları ve fırsatlar yeniden değerlendirilerek sınırötesi kültürel ve ekonomik ilişkileri geliştirecek şekilde yeninden ele alınmalıdır.

Bölgesel sınırötesi ilişkilerin yeniden ele alınması hedefine ulaşmak için gerekli iki eylem alanı belirlenmiştir.

Eylem 1.1.1: Sınır kentleri ile ekonomik ve kültürel işbirliği potansiyeli çalışması yapmak

Bitlis, doğu ve batı arasındaki uluslararası ilişkilerde tarih boyunca önemli rol oynamış Tarihi İpek yolu üzerinde yer almaktadır. İpek Yolu önemli bir ticaret yolu olmasının yanı sıra bölgede yaşayan kültürlerin, dinlerin, ırkların izlerini taşıyan önemli bir tarihi ve kültürel zenginliktir. Anadolu'daki Tarihi İpek Yolu'nun geçtiği kentlerden biri olarak da önemli bir merkez olan Bitlis batıdan gelip doğuya uzanan tren yolu üzerinde bulunmasıyla da önemli ulaşım bağlantılarına sahiptir.

Bitlis'in sahip olduğu tarihsel ve ekonomik izler göz önünde bulundurularak, sınır kentleri ile ekonomik ve kültürel işbirliği potansiyeli geliştirilmelidir. Sınır kentleriyle sahip olunan benzer ve birbirini tamamlayıcı ekonomik aktiviteler analiz edilmelidir. 'Kardeş Şehirler' gibi yaklaşımlar değerlendirilerek, ortak coğrafya ve ortak tarih üzerinden sınır kentleri ile kültürel köprüler kurulması sağlanmalıdır.

Eylem 1.1.2: Uluslararası rekabet edebilirlik analizi ile sektörel kümelenme çalışması yapmak

Küreselleşme süreci ile birlikte başlayan yeni dönemde sınırlararası ekonomik ilişkiler ve uluslararası ekonominin entegrasyonu büyük ölçüde güçlenmiş; üretim faktörlerinin, mal ve hizmetlerin akışkanlığındaki artış, dünya ekonomisindeki ekonomik bağlantıların genişleyip derinleşmesine yol açmıştır. Bu durum ülkelerin ve sektörlerin rekabet gücüne etki etmiştir. Bölgeler arasındaki fonksiyonel işbölümü ve bu işbölümünde yeniliklere dayalı rekabet gücünün sağladığı avantaj nedeniyle ülke, bölge ve şehir düzeyinde rekabet gücü kavramı önem kazanmıştır.

Bu bağlamda, rekabetçilik yaklaşımı çerçevesinde bölgenin önemli ekonomik potansiyelini oluşturan sektörlerin makro düzeyde stratejik ekonomik planının yapılması, özellikle rekabetçi gücü yüksek alt sektörlerin geliştirilmesi; yani ekonominin, üretimi yüksek reel ücretler ortaya çıkarabilecek verimliliği yüksek faaliyetlere kaydırabilme yeteneğinin artırılması gerekmektedir. Bu kapsamda, il düzeyinde ekonomik yatırım, planlama ve gelişim kapsamında, bölge düzeyinde faaliyet gösteren tüm sektörlerin uluslararası rekabetçilik gücünün artırılması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması için bölgenin tamamına yönelik bir dizi nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılarak çalışma yapılması, bölge düzeyinde faaliyet gösteren sektörlerin alt dalları ile birlikte uluslararası rekabetçilik analizinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Hedef 1.2: Kentlerarası işbirliği modelinin geliştirilmesi

Bitlis'in bölgesi ile birlikte bir sistem oluşturabilmesi için, bölgedeki kentler arasında; kurumsal, coğrafi, sosyal ve ekonomik işbirliği modeli geliştirilmelidir. İşbirliğinin oluşturulması için gerekli, kurumsal, mekansal ve teknik altyapı gerçekleştirilerek, farklı kentlerin farklı konulardaki uzmanlıkları etkin bir kentsel ağ sistemi içerisinde değerlendirilmelidir.

Kentsel ağ sistemlerinin geliştirilmesi hedefine yönelik 3 eylem alanı belirlenmiştir.

Eylem 1.2.1: Kentler arasında kültürel ve ekonomik liderlikler yaratmak

Bitlis'in bulunduğu bölgedeki kentlerin her biri farklı konularda uzmanlaşmıştır. Bölgedeki kentlerden Van, bölgedeki en köklü üniversiteye sahip olması nedeniyle eğitim ve ekonomi anında ön plana çıkmaktadır. Bitlis sahip olduğu kültürel ve doğal mirasla ön plana çıkarken, yeni yatırımlar için giderek daha fazla tercih edilen bir kent olmaktadır. Malatya-Diyarbakır-Kurtalan demiryolundan ayrılan bir kolun Muş üzerinden Tatvan'a bağlanması ve kentte yer alan havaalanı Muş ilini ulaşım ilişkileri açısından güçlü kılmaktadır. Bunun yanı sıra, Batman petrol ve gelişmekte olan sanayi ile ön plana çıkmaktadır.

Bölgedeki kentlerin her biri farklı alanlar üzerine uzmanlaşmaktadır. Ancak farklı uzmanlıkların yanı sıra, bölgedeki kentlerin her biri ortak sorunları paylaşmaktadır. Bölgenin işbirliği yapısının güçlendirilmesi için bölgede yer alan kentlerin farklı özellikleri ve uzmanlıkları göz önünde bulundurularak kentlerarası kültürel ve ekonomik liderlikler yaratılmalıdır. Kentlerarasında oluşturulacak kültürel ve ekonomik liderlikler sitem içerindeki gücün daha etkin kullanılmasını ve ortak sorunların daha kolay aşılmasını sağlayacaktır.

Eylem 1.2.2: Bitlis'in bölge içindeki rolünü ortaya koymak

Bitlis'in ve bulunduğu bölgenin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerler bölgenin bir bütün içerisinde ele alınmasını sağlayacak yeni bir yaklaşım içerisinde değerlendirilmelidir. Bütüncül bir bakış açısı ile ele alınan bölgenin sahip olduğu potansiyel ve sorunlar ortaya konulduktan sonra fiziksel ve sosyal ilişkiler göz önünde bulundurularak sistem içerisinde yer alan her bir kentin rolü belirlenmelidir.

Bitlis'in bölge içerisinde sahip olduğu çeşitlilik ve potansiyeller belirlenerek kentin farklılığını ortaya koyacak stratejilerin üretilmesi gerekmektedir. Bitlis, kaleleri, köprüleri, Türk İslam eserleri, kente özgü el sanatları ve yemekleriyle sahip olduğu kültürel mirasın yanı sıra, Van Gölü Havzası içerisinde yer alması nedeniyle doğal miras ve su kaynakları açısından da özellikli bir alandır. Bölgede yer alan Nemrut Dağı, Süphan Dağı ve Türkiye'nin en büyük krater gölü Nemrut Krater Gölü gibi doğal zenginlikler bölgeyi doğa turizmi açısından cazip hale getirmektedir. Bunun yanı sıra, bölgede kış mevsiminin uzun sürmesi ve çevrede yer alan kayak merkezleri kenti kış turizmi için de elverişli olmasına sebep olmaktadır. Bitlis bölge ölçeğinde sahip olduğu kültürel ve doğal değerlerini kullanarak ön plana çıkmalıdır. Kentin önemli bir kültür ve turizm merkezi olarak çekiciliği arttırılmalıdır. Başta tarihi çarşı ve kent merkezindeki kültürel değerler olmak üzere Bitlis'in çevresindeki kayak merkezi, Süphan Dağı, Nemrut Dağı ve Krater Gölü gibi doğal değerler de bir çekim merkezi olarak kullanılmalıdır. Turizm olanakları gerekli altyapı yatırımları ile desteklenerek bölge içerisinde kolay erişilebilir ve konaklanabilir bir merkez olma görevi üstlenilmelidir.

Eylem 1.2.3: Bölgedeki mevcut işbirliği yapılarından faydalanmak

Bitlis bölgesel ölçekteki birçok mevcut işbirliği yapısının içerisinde bulunmaktadır. Kentin bölge içerisinde gelişmesinin sağlanabilmesi için mevcut ağların etkin şekilde değerlendirilmesi ve bu ağların kente sağlayacağı avantajlardan faydalanılması gerekmektedir. Fiziksel ve sosyal benzer özelliklerin yanı sıra ortak sorun ve potansiyeller üzerinden tanımlanan işbirliği yapıları kente deneyim transferinin yanı sıra finansman açısından da kaynak yaratmaktadır. Bitlis'in fiziksel, sosyal ve ekonomik gelişimini yönlendirecek, kültürel, tarihsel ve doğal değerlerin korunmasını sağlayacak ulusal ve uluslararası işbirliği yapılarının içerisinde yer alması kentin hem yerel hem de bölgesel düzeyde gelişmesini sağlayacaktır.

Bitlis, İstatistiki Bölge Birimleri sınıflandırmasında Van, Muş ve Hakkari illeri ile birlikte yer almaktadır**. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı**'nın bölgenin kalkınması kapsamında yürüttüğü çalışmalardan yararlanmak bölgenin tarım ve hayvancılık, turizm, yaşam kalitesi, rekabet gücü ve girişimcilik konusunda koyduğu hedeflerin, bölgede yer alan diğer kentlerle birlikte hareket ederek gerçekleştirmesini sağlayacaktır.

Bitlis, Türkiye'nin en önemli havzalarından biri olan **Van Gölü Havzası** içerisinde de yer almaktadır. Van ili ile birlikte oluşturulan bu birliktelik, bölgesel su kaynaklarının bütünlük içerisinde ele alınması ve korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Benzer coğrafi özellik üzerinden oluşturulan bu işbirliği havzayı kirletici kaynaklarının belirlenmesi, atık su arıtma tesislerinin planlanması, havza ölçeğindeki potansiyellerin değerlendirilmesi ve gerekli işbirliği yapısının oluşturulması açısından kentin havza ölçeğindeki potansiyellerin değerlendirilmesi ve sorunların çözümünü kolaylaştırmaktadır.

Bitlis Belediyesi'nin de üye olduğu **Tarihi Kentler Birliği**, yerel yönetimler ile meslek ve sivil toplum örgütlerini bir araya getirerek kentlerin tarihsel, kültürel ve doğal dokusunun korunmasını ve tanıtımını sağlamayı amaçlamaktadır. Birlik, tarihi kent dokularını, kentsel, kültürel mirası koruma ve imar konularında yerel yönetimlere destek sağlamaktadır. Bitlis, tarihi çarşının dönüşümü, sokak sağlıklaştırma ve tarihi yapıların restorasyonu konuları başta olmak üzere birliğin sağlayacağı deneyim transferi ve finansal destek gibi potansiyelleri değerlendirmelidir.

Eylem 1.2.4: Entegre ulaşım altyapı planını hazırlamak

Bitlis'in çevre illerle oluşturduğu sisteme entegre olabilmesi ancak güçlü bir ulaşım ağı ile mümkündür. Kentin erişilebilirliğinin ve ulaşılabilirliğinin yüksek olması kenti bölge içinde güçlü kılan en önemli özelliktir.

Bitlis'in çevre il ve ilçelerle olan bağlantısı büyük oranda karayolu ile sağlanmaktadır. Kentte havaalanı bulunmamaktadır. Havayolu bağlantısı Van ve Muş illeri üzerinden sağlanmaktadır. Kente en yakın demiryolu bağlantısı Tatvan'dan geçmektedir. Avrupa ve İstanbul bağlantılı demiryolları Tatvan ilçesinde Van Gölü ile feribot bağlantılı olarak doğu ülkelerine açılmaktadır.

Bitlis'in çevre illerle oluşturduğu ulaşım ağına olan entegrasyonu kadar, bu ağın avantaja çevrilmesi de büyük önem taşımaktadır. Ulaşım yatırımları bir fırsat olarak değerlendirilmeli, kentin çekiciliğini arttırmalı, üzerinden hızlıca geçilen bir kent olması yerine güçlü ulaşım bağlantılarıyla kolaylıkla ziyaret edilebilen bir yer olması amaçlanmalıdır. Çünkü, güçlü ulaşım bağlantıları çevre illerle olan ekonomik ve sosyal ilişkileri güçlendirdiği kadar turizmi de tetiklemektedir.

Bitlis'in çevre illerle olan ulaşım altyapısı güçlendirilmeli ve ulaşımda farklı alternatifler sunulmalıdır. Kentin, karayolu, demiryolu ve havayolu gibi sistemlerle entegrasyonu sağlanmalıdır. Mevcut durumda Bitlis otobüs terminali tarihi kent merkezinin içinde kalmaktadır. Şehirlerarası yeni otobüs terminalinin yer seçimi yapılmış ancak transfer işlemi sağlanamamıştır. Şehirlerarası otobüs terminali en kısa sürede tamamlanarak, ulaşım ilişkilerinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

Hedef 1.3: Bölge ekonomisinin yeninden kurgulanması

Bölgede yer alan kentlerin her birinin uzmanlaşmış olduğu sektörler bölgenin bütünü için büyük bir çeşitlilik oluşturmaktadır. Bölgenin sahip olduğu bu zenginliğin fırsata dönüştürülebilmesi için, potansiyellerin ne şekilde değerlendirileceğinin, yeni işbirliği olanaklarının nasıl elde edilebileceğinin ve bölgenin kalkınması için gerekli öncelikli stratejilerin neler olabileceğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bölge için kalkınma stratejilerinin oluşturulması hem bölgenin tamamının hem de bölge içerisinde yer alan kentlerin her birinin gelişmesini sağlayacaktır. Bölge ekonomisinin yeniden kurgulanması için gerekli iki eylem alanı belirlenmiştir.

Bölge ekonomisinin yeniden kurgulanması hedefine ulaşmak için iki adet eylem alanı belirlenmiştir.

Eylem 1.3.1: Bölgesel ölçekte ekonomik analiz yapmak

Kentlerarası işbirliği ve güç birliğinin oluşturulması için bölgede yer alan kentlerinin kültürel ve ekonomik değerlerini ortaya çıkaran analizlerin yapılması, geleceğe ilişkin kararların alınması için önemli altlıklar oluşturacaktır. Bu nedenle, bugüne kadar yapılan çalışmaların değerlendirilmesi ve yeni çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Eylem 1.3.2: Ekonomik Bölge Forumu düzenlemek

Bölgedeki kentlerarası ekonomik değer farklılıklarını ortaya koymak, potansiyelleri belirlemek üzere kamu, özel ve sivil toplum örgütlerinin katılımı ile bir forum düzenlenmelidir. Ekonomik Forum'un amacı bölge kentlerindeki ekonomik dinamiklerin harekete geçirilmesi ve kentler arasında işbirliği ve güçbirliği ortamını yaratmasıdır. Bölgenin ekonomik değerlerinin bir ileri düzeye taşınması için gerekli önemli bir paylaşım ortamıdır.

Hedef 1.4: Bölge ekonomisinde bilişim sektörü ve eğitimin ele alınması

Bilişim sektörü sürekli gelişmekte ve büyümekte olan bir sektördür. Bilişim sektörünün bu yılın rakamlarına göre ülke çapındaki işgücü açığı yaklaşık olarak 60.000 kişidir. Bu rakamın gelecek yıl 100.000 kişi civarında olacağı tahmin edilmektedir.

Bitlis'in içerisinde bulunduğu coğrafi bölge, bilişim sektörü açısından yavaş gelişmekte olan bir bölgedir.Bitlis'in etki alanı içerisinde değerlendirilebilecek Ortadoğu ve Kafkaslar ise bu pazara büyük oranda gereksinim duymaktadır. Bitlis kentin ekonomik ve sosyal gelişimini sanayi yerine bilgi teknolojileri üzerinden kurgulamayı hedefleyen bir kent olarak bulunduğu coğrafya için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Bitlis'in bulunduğu coğrafya içerisinde önemli bir bilişim üssü olabilmek için izlemesi gereken strateji ve yaklaşımları kurgulaması gerekmektedir. Öncelikle bilişim ile ilgili bölgesel ölçekte hizmet verme kapasitesine sahip eğitim birimlerini bünyesine katması gerekmektedir. Gerekli teknik altyapı olanaklarını sağlayarak bölge için önemli bir teknik merkez haline gelmelidir.

Bölge ekonomisinde bilişim sektörü ve eğitimin ele alınması için iki adet eylem alanı belirlenmiştir.

Eylem 1.4.1: Üniversite bünyesinde bölgesel ölçekte bir yazılım üretim merkezi kurmak

Bitlis'in bilişim sektörü üzerinden gelişmesinin sağlanması belediye ve yerel yönetimin öncülük edeceği ve özel sektör eliyle gerçekleştirilebilecek bir oluşumdur. Ancak, Bitlis Eren Üniversitesi'nin belirlenen hedef doğrultusunda; belediye, özel sektör ve girişimcilere rehberlik etmesi gerekmektedir. Üniversitenin 2009 yılında sunmuş olduğu teknopark projesinin kabul edilmesi de üniversiteyi bu alanda bir adım öne taşımıştır. Üniversitenin bu alandaki hedefi gerçekleştirmek için bölgesel ölçekte hizmet verecek bir yazılım merkezi kurması gerekmektedir. Yazılım merkezinin kurulması için gerekli kurumsal işbirliği yapısı oluşturularak bilişim sektörünün geliştirilmesi için gerekli teknik yapı oluşturulmalıdır.

Eylem 1.4.2: 'İnsan Kaynakları Eğitim Merkezi'nin kurulması

Bitlis'te bilişim sektörünün geliştirilmesi için bölge eğitim konusunda önemli bir çekim merkezi haline getirilmelidir. Bitlisli işadamları kentin bilişim sektörü alanında gelişmesi için destekte bulunmaktadırlar. Bitlisli bir işadamı bu alanda hizmet verecek Bilişim Lisesi inşa ederek Mili Eğitim Bakanlığı'na devretmiştir. Bunun yanı sıra, Bitlis Belediyesi bilişim sektörünün geliştirilmesinin altyapı çalışması olarak 25 kişiye yazılım ve web uygulamaları eğitimleri vererek bu anda çalışabilecek işgücü yetiştirmektedir.

Kafkasya ve Ortadoğu'da ihtiyaç duyulan işgücünün, kentte kurulacak İnsan Kaynakları Eğitim Merkezi'nde eğitilmesi sağlanmalıdır.

Eylem 1.4.3: 'Ortadoğu Araştırmaları Merkezi' (Türkiye'nin Doğu Komşuları Araştırma Merkezi) kurmak

Bitlis, Ortadoğu'ya olan coğrafi yakınlığı nedeniyle sınırötesi ilişkiler için stratejik bir konuma sahiptir. Bitlis'te Ortadoğu Araştırmaları Merkezi'nin kurulması ilk olarak Bitlisli akademisyenlerin Bitlis Eren Üniversitesinin kurulması sırasında oluşturdukları çalışma grubunda gündeme gelmiştir. Ortadoğu Araştırmaları Merkezi'nin kurulması kenti uluslararası ilişkiler açısından çekim merkezi yapabilmek adına büyük önem taşımaktadır.

STRATEJİK HEDEF 2:

Kültür odaklı kalkınma stratejilerinin belirlenmesi

- **Hedef 2.1:** Bölgesel ölçekte entegre kültür ve ekonomi ağının oluşturulması
  - **Eylem 2.1.1:** 'Bölgesel Kültür Koridoru' değerlerini ortaya koymak
  - **Eylem 2.1.2:** Bölgesel ölçekte kültürel ve ekonomik kümelenme çalışması yapmak
  - **Eylem 2.1.3:** Bölgedeki doğal turizm alanlarıyla ulaşım ilişkilerini güçlendirmek
- **Hedef 2.2:** Kültür odaklı koruma ve yenileme stratejilerinin belirlenmesi
  - **Eylem 2.2.1:** Kültürel miras envanteri çıkarmak
  - **Eylem 2.2.2:** Kentsel koruma ve yenileme proje alanlarını belirleme kriterlerini geliştirmek
  - **Eylem 2.2.3:** Kentsel yenileme proje alanlarını belirlemek
- **Hedef 2.3:** Kültür ve turizm ilişkisinin kurgulanması
  - **Eylem 2.3.1:** Turizmin fiziksel ve sosyal altyapısını geliştirmek
  - **Eylem 2.3.2:** Kentin konaklama olanaklarını arttırmak
  - **Eylem 2.3.3:** Kayak merkezini yeniden ele almak
  - **Eylem 2.3.4:** Bitlis'e özgü bir festival düzenlemek
  - **Eylem 2.3.5:** Bitlis'in tanıtım filmi ve broşürünü hazırlamak
- **Hedef 2.4:** Tarihi ve kültürel miras sahipliliği bilincinin arttırılması
  - **Eylem 2.4.1:** Çekül Kültür Elçileri programını uygulamak
  - **Eylem 2.4.2:** Kentin potansiyel ve sorunlarının tartışılabileceği bir portal hazırlamak
  - **Eylem 2.4.3:** AB Yaşam Boyu Öğrenme Programı'ndan yararlanma olanağını araştırmak

STRATEJİK HEDEF 2:
KÜLTÜR ODAKLI KALKINMA STRATEJİLERİNİN BELİRLENMESİ

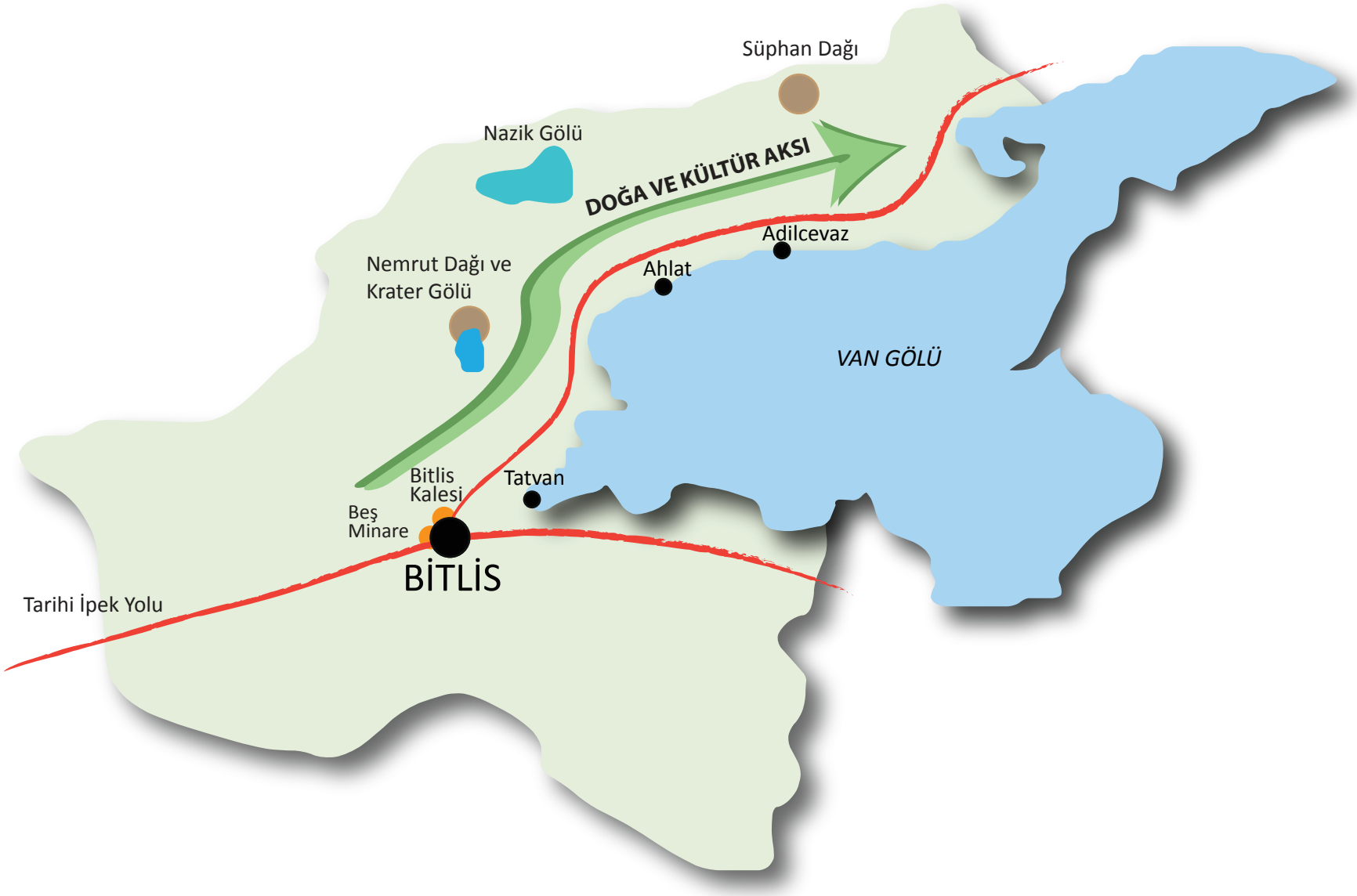

STRATEJİK HEDEF 2:

Kültür odaklı kalkınma stratejilerinin belirlenmesi

Bitlis, tarihi ve kültürel miras açısından oldukça zengin bir bölgededir. Kentte toplam 436 tescilli taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır. Ancak bu eserlerin büyük kısmı yıpranma sorunu ile karşı karşıyadır. Kültürel değerlerin ortaya çıkarılması ve yaşatılması kentsel gelişmenin de önemli bir tetikleyicisi olacaktır. Koruma ve gelişme dengesinin sağlanması koruma sektörünün ortaya çıkmasına ve beraberinde yeni iş olanakları getirmesine sebep olacaktır. Tarihi ve kültürel mirasın korunması ve kent yaşamına dahil edilmesi kentin gelişimine olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, kültürel mirasın korunması bir bütün içerisinde ele alınarak kent ve bölge ölçeğinde Bitlis'in potansiyelini ortaya çıkarmaya yönelik stratejiler geliştirilmelidir.

Kültür odaklı kalkınma stratejilerinin belirlenmesi için ortaya konulan 4 hedef ve 14 eylem alanı, Bitlis'in kültürel kalkınmasının gerçekleşmesi için önemlidir.

Hedef 2.1: Bölgesel ölçekte entegre kültür ve ekonomi ağının oluşturulması

Bölgenin sahip olduğu kültürel ve ekonomik değerlerin sistem yaklaşımı içerisinde değerlendirilerek bölgede yer alan tüm kentler için avantaja dönüşebilmesi için sahip olunan değerler arasında gerekli bağlantılar kurularak ağ sistemi oluşturulmalıdır. Bu ağın oluşturulabilmesi için bölge içerisinde yapılandırılacak sisteme girdi olabilecek değerlerin tespiti yapılarak, sentez çalışması ile fırsata dönüştürülmesi sağlanmalıdır. Kültürel ve ekonomik değerlerin ağ yaklaşımı içerisinde ele alınması sistem içersinde yer alan kentlerin kapasite ve fırsatlarını arttırmalarını sağlamasının yanı sıra, karşılaşabileceği sorunlara karşı daha güçlü olmasın da sağlayacaktır.

Bölgesel ölçekte entegre kültür ve ekonomi ağının oluşturulması için gerekli üç adet eylem alanı belirlenmiştir.

Eylem 2.1.1: 'Bölgesel Kültür Koridoru' değerlerini ortaya koymakBitlis'in içerisinde bulunduğu Doğu Anadolu Bölgesi ve komşu olduğu Güney Doğu Anadolu bölgesi tarihi, kültürel ve doğal değerler açısından çok zengin bir bölgedir. Bölge içerisinde yer alan kentlerin her biri birçok değişik kültüre ev sahipliği yapmış önemli kültür merkezleridir. Bölge sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal değerlerle kültür turizmi, doğa turizmi ve inanç turizmi açısından çok büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak bölgedeki değerler bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirilememektedir. Bölgede yer alan kentlerin sahip olduğu değerlerin çevre illerde yer alan diğer kültürel zenginliklerle bağlantısı kurulamamaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da sahip olunan doğal ve kültürel değerler, Türkiye'nin doğu komşuları ile olan turizm potansiyelini tetikleyen bir 'Bölgesel Kültür Koridoru' yaklaşımı içerisinde değerlendirilmelidir.

Bu yaklaşım içerisinde öncelikle 'Bölgesel Kültür Koridoru' içerisinde yer alan kentlerin sahip olduğu kültürel, doğal ve tarihi değerler ortaya konulmalıdır. Sahip olunan değerlerin bir sistem içerisinde birbirine bağlanması için gerekli müdahalelerin ne olduğu belirlenmelidir. Her kentin sahip olduğu değer bölgesel bir bakış açısıyla değerlendirilerek ulusal ve uluslararası ölçekte oluşturulacak kültür koridoruna olacak katkısı üzerinden ele alınmalıdır.

Eylem 2.1.2: Bölgesel ölçekte kültürel ve ekonomik kümelenme çalışması yapmak

Bölge kentlerinin kültürel ve ekonomik değer farklılıklarından kentlerin yararlanmasını sağlamak ve yapılacak işbirliği ile ortaya çıkacak sinerjinin mekansal ve ekonomik gelişme için kullanılması için bir kümelenme analizine gereksinim vardır. Kültürel ve ekonomik kümelenme çalışması yeni fırsatların ortaya konması açısından önemlidir.

Eylem 2.1.3: Bölgedeki doğal turizm alanlarıyla ulaşım ilişkilerini güçlendirmek

Bölge içerisindeki doğal turizm alanlarının güçlü ulaşım ilişkileri ile birbirine bağlanması bölgenin turizm kapasitesini arttırıcı bir etki yaratacaktır. Doğal turizm alanlarına olan ulaşım olanaklarının arttırılması bölgeyi turizm açısından daha fazla tercih edilen bir yer haline getirecektir. Bitlis kent merkezinin öncelikli olarak Türkiye'nin en önemli doğal turizm alanlarından olan Nemrut Dağı, Nemrut Krater Gölü ve Süphan Dağı ile olan ulaşım ilişkilerini güçlendirmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, Van Gölü ve çevresinde bulunan doğal ve kültürel turizm alanları ile olan ulaşım çeşitliliğinin arttırılması bölgenin turizm potansiyelinin ağ yaklaşımı içerisinde değerlendirilmesini sağlayacaktır. Bitlis'in doğal turizm alanları ile olan ilişkilerinin güçlendirilmesi Bitlis'in önemli bir transfer merkezi olarak turizmden aldığı payı da arttıracaktır.

Hedef 2.2: Kültür odaklı koruma ve yenileme stratejilerinin belirlenmesi

Tarihi kentlerin korunmasında tarihi ve kültürel mirasın devamlılığını sağlayacak stratejilerin üretilmesi büyük öneme sahiptir. Kentin çehresini ve yaşam alışkanlıklarını değiştirecek fiziksel ve sosyal müdahalelerin hangi çerçeve üzerinden ele alındığı da kritik bir önem taşımaktadır. Ekonomik kaygılarla sorunların kısa vadede çözümünü sağlayacak koruma ve yenileme stratejileri kısa vadede çözüm olarak etkili olsa da uzun vadedeki zararları daha büyük olmaktadır. Tarihi kentlerin korunmasına yönelik belirlenecek stratejiler; ekonomik, sosyal, fiziksel dengeyi gözetecek şekilde kültür eksenli olarak ele alınmalıdır. Bitlis'te kültür odaklı koruma ve yenileme stratejilerinin belirlenmesine yönelik 3 eylem alanı belirlenmiştir.

Eylem 2.2.1: Kültürel miras envanteri çıkarmak

Bitlis'te yer alan kültürel ve doğal zenginliğin belgelenmesi gerek yenileme gerekse mekansal gelişme stratejilerine oluşturacağı altlık bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bitlis'in doğal güzellikleri, kaleleri, Türk İslam eserlerine ait önemli yapıları, sivil mimarisi, el sanatları ve yöreye özgü yemeklerinin envanter çalışması ile derlenmesi hem kentin imajının oluşturulması için hem de kent kimliğinin gelecek kuşaklara aktarılması için önemli bir kaynak niteliğindedir.

Eylem 2.2.2: Kentsel koruma ve yenileme proje alanlarını belirleme kriterlerini geliştirmek

Tarihi Bitlis'in korunacak ve yenilenecek alanlarının belirlenmesi ve öncelikli uygulamaların yapılması için yer seçim kriterleri belirlenmelidir. Kriterlerin ortaya konulması için yoksulluk, değer, kültürel miras gibi haritalar hazırlanması gerekmektedir.

Eylem 2.2.3: Kentsel koruma ve yenileme proje alanlarını belirlemek

Bitlis'te, geliştirilen kentsel koruma ve yenileme proje alanı belirleme kriterleri göz önünde bulundurularak koruma ve yenileme proje alanı sınırları çizilmeli ve projelerin önceliklerine göre proje senaryoları yazılmalıdır. Bu kriterler dahilinde, dönüşüm, yenileme ve sağlıklaştırma alanları ile ilgili sınıflamalar yapılmalıdır. Proje

alanlarının belirlenmesi, kentin kültür üzerinden kalkınmasını tetikleyecek projelerin hayata geçirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Hedef 2.3: Kültür ve turizm ilişkisinin yeniden kurgulanması

Kültürel yapılar, sivil mimari, el sanatları, festivaller ve yöresel yemekler gibi kültürel değerlerin mekanla buluşması turizmi geliştiren etkenlerin başında yer almaktadır. Turizmin kaynağını oluşturan kültürel ve doğal değerlerin doğru stratejilerle yönlendirilmesi kentin turizm üzerinden kalkınmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, bölgeye özgü kültürel ve doğal mirasın doğru yöntemlerle kültür turizmi kaynağı olarak kullanılması kültür varlıklarının korunmasını ve kentin tanıtılmasını sağlamaktadır. Kültürel kaynaklar turizmle birlikte yeni iş olanakları yaratmaktadır. Ayrıca, bölgeyi farklı yapan ayrıcalıkların turizm kaynağı olarak kullanılarak ekonominin gelişmesini sağlamaktadır.

Bitlis'te kültür ve turizm ilişkisinin yeniden kurgulanması üzerine 5 eylem alanı belirlenmiştir.

Eylem 2.3.1: Turizmin fiziksel ve sosyal altyapısını geliştirmek

Bitlis doğal ve kültürel zenginlikleri ile turistlerin ilgisini çekmektedir. Kenti ziyarete gelenlerin konaklama ve yeme içme gibi ihtiyaçlarını karşılayacak gerekli altyapının sağlanması kentin çekiciliğini arttırdığı gibi kültür ve turizm arasındaki ilişkiyi de güçlendirmektedir. Bu nedenle kentin kültürel odakları gerekli altyapıyla desteklenmelidir. Kentte gerçekleşen fiziksel değişimler kentin okunabilirliğini arttırıcı müdahaleler olmalı ve kentin ziyaretçiler için anlaşılır olmasını amaçlamalıdır. Kent merkezine oldukça yakın olan kayak merkezi ile gerekli bağlantı sağlanmalıdır. Kenti ziyarete eden turistler için bilgilendirme sistemi oluşturulmalıdır. Bunun yanı sıra karayolu haricindeki ulaşım şekilleriyle Bitlis'e ulaşmak isteyenlerin kent merkezine erişimi sağlanmalıdır.

Eylem 2.3.2: Kentin konaklama olanaklarını arttırmak

Bitlis ve çevresi önemli bir turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen kentin konaklama olanakları oldukça kısıtlıdır. Bitlis kent merkezinde geliştirilecek çeşitli turizm aktivitelerinin destekleyicisi olarak yeterli konaklama alanları bulunmamaktadır. Bu durum Bitlis ve çevresindeki doğal ve kültürel alanların turizm potansiyelinin tam verimle kullanılamamasına yol açmaktadır. Kent merkezi ve çevresindeki konaklama olanaklarının arttırılması kentin önemli bir çekim merkezi haline gelmesinde önemli rol oynayacaktır. Bunun yanı sıra konaklama alanlarının çeşitliliği ve kalitesi kentin fuar ve kongre gibi çeşitli organizasyonlar için de tercih edilmesini sağlayacaktır.

Eylem 2.3.3: Kayak merkezini yeniden ele almak

Bitlis kent merkezine oldukça yakın bir alanda bulunan Kış Sporları Merkezi iç turizmin yanı sıra, kar kalitesi ve kent merkezine yakınlığı nedeni ile giderek artan bir turizm potansiyeli ile bulunduğu bölgeye de hizmet etmektedir. Kış sporları Merkezi'nin yanı sıra, Nemrut Dağı'nda bulunan kayak merkezi de hem kış turizmi hem de kış oyunları organizasyonları için önemli bir cazibe merkezi haline gelmektedir. Kent için önemli bir çekim merkezi olan kayak merkezi sürdürülebilir çevre politikaları ile desteklenerek kente ekonomik fayda sağlayacak şekilde yeniden kurgulanmalıdır.

Kayak merkezinin yeniden ele alınması hem kentin hem de bölgenin doğal değerler üzerinden dönüşümünün başlamasını sağlayacaktır. Kayak merkezinin bölge içerisinde çekici hale getirilmesi için hem bölge hem de kentle olan ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra kayak merkezinde hem günübirlik kalmak isteyen hem de konaklamak isteyen ziyaretçilerin ihtiyaçlarına cevap verecek gerekli fiziksel ve sosyal altyapının sağlanması gerekmektedir.

Kayak merkezinin bölge içerisinde önemli bir merkez haline gelmesi kentin turizm ve doğal değerler üzerinden kalkınmasına katkı sağlayacaktır.

Eylem 2.3.4: Bitlis'e özgü bir festival düzenlemek

Festivaller, önemli bir kültür sanat etkinliği olmalarının yanı sıra, bir kentin tarihi değerlerinin tanıtılması, kültürlerarası diyalogun gelişmesi, kente özgü değerlerinin ön plana çıkarılması ve kentin tanıtımının sağlanması açısından da büyük önem taşımaktadır.

Bitlis'in ilçeleri ve çevre illerin kendilerine has festivalleri bulunmasına rağmen Bitlis kendine özgü bir değerin ön plana çıkarıldığı bir festivale sahip değildir. Bitlis'in sahip olduğu değerler göz önünde bulundurularak kentin imajını güçlendirecek bir festival düzenlenmelidir. Kentin adının anılacağı bir festivalle birlikte Bitlis'in tanınırlığı arttırılmalıdır. Festivalin gerçekleştirilmesi için gerekli altyapı çalışmaları yapılarak kültür sanat yoluyla kentin gelişmesi sağlanmalıdır.

Eylem 2.3.5: Bitlis'in tanıtım filmi ve broşürünü hazırlamak

Tanıtım filmleri, kentin tanıtımının daha geniş kitlere ulaşması açısından büyük önem taşımaktadır. Kente dair ilk izlenimlerin oluşmasını sağlayan tanıtım filmleri, kenti ziyaret etme kararının alınmasını da büyük oranda etkilemektedir. Bunun yanı sıra, kentin sahip olduğu turizm potansiyelinin en hızlı ve en etkili şekilde aktarılma yoludur.

Bitlis'i bölgesi ile birlikte ele alan, kentin turizm çeşitliliğini aktaran bir tanıtım filminin hazırlanması kentin daha geniş bir kitle tarafından tanınmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, tanıtım filminin tamamlayıcısı olarak hazırlanacak broşür kentin sahip olduğu değerleri aktaran önemli bir rehber olacaktır. Bu nedenle, kentin tanınırlığının arttırılması için gerekli tanıtım filmi ve broşürde yer alacak somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Kültürel miras envanterinden yararlanılarak oluşturulacak tanıtım filmi ve broşür kenti tanıtacak ve rehberlik edecek şekilde kurgulanmalıdır.

Hedef 2.4: Tarihi ve kültürel miras sahipliliği bilincinin arttırılması

Tarihsel, kültürel ve doğal miras; kent kimliğinin ve kültürel belleğin oluşmasındaki en önemli yapı taşlarındandır. Geçmişten bugüne aktarılan, arkeolojik, kültürel, toplumsal, ekonomik ve estetik değerler o kentin kültür mirasını oluşturmaktadır. Kültürel miras geçmiş ile gelecek arasında bağ kurmakta, farklı kuşaklar arasındaki hoşgörü ve iletişimi kolaylaştırmakta, kentlilik bilinci ve aidiyet duygusunu geliştirmektedir. Kültür mirasının, korunarak yaşatılması o kentte yaşayanları bir arada tutan ortak bağları da güçlendirmektedir.

Kültür bilincinin gelişmesi, kentin yaşayanları tarafından sahiplenilmesini de arttırmaktadır. Yaşadıkları mekana karşı sorumluluk sahibi olan kişiler ise kentleri için alınan kararlarda daha etkin bir şekilde rol almaktadırlar.

Kültürel miras açısından zengin bir geçmişe sahip olan Bitlis'in; yaşam alışkanlıklarının, gelenek ve göreneklerinin ve bilgi birikiminin sonraki kuşaklara aktarılması için tarihi ve kültürel miras sahipliliği bilincinin arttırılması gerekmektedir.

Eylem 2.4.1: Çekül Kültür Elçileri programını uygulamak

ÇEKÜL'ün yürütmekte olduğu Kültür Elçileri projesi kültürel ve doğal değerlerinin farkında olan bir nesil yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bitlis'in Kültür Elçileri Projesi'nde yer alması yaşadıkları kentin değerini bilen, bu varlıkları koruma ve yaşatma sorumluluğuna sahip, bilinçli bir nesil gelişmesini sağlayacaktır.

Eylem 2.4.2: Kentin potansiyel ve sorunlarının tartışılabileceği bir portal hazırlamak

Ortak paylaşım platformlarının kentliler arasında yaygın bir şekilde kullanımının sağlanması kentin daha görünür olmasını sağlamaktadır. Etkinliklerin duyurulması, beğenilerin paylaşılması ve sorunların tartışılması için oldukça önemli olan portallar kentin ihtiyaçlarının belirlenmesi için de önemli bir kaynak niteliğindedir.

Bitlis'te gerçekleşen etkinliklerin, kentin ortak sorunlarının ortak bir platform üzeriden duyurulması ve tartışılması kent içindeki iletişimi kolaylaştıracaktır. Bitlis'te yaşayanların ortak paylaşım platformunda düşüncelerini paylaşabilmeleri yaşadıkları kente karşı sorumluluk sahibi olmalarını sağlayacak ve kentlilik bilincini arttıracaktır. Ayrıca, Bitlis'in dışında yaşayanların da kentten haberdar olmalarına olanak yaratacak ve kentin tanınırlığını arttıracaktır.

Eylem 2.4.3: AB Yaşam Boyu Öğrenme Programından yararlanma olanağını araştırmak

Avrupa Birliği, üye ve aday ülkelerin yararlanabileceği bir dizi program düzenlemektedir. Bu kapsamdaki programlardan biri Hayat Boyu Öğrenme Programı'dır(Lifelong Learning Programme-LLP).

Avrupa Birliği, Hayat Boyu Öğrenme Programlarının amacını şu şekilde açıklamaktadır: 'Hayatboyu öğrenme yoluyla topluluğu ileri bir bilgi toplumu haline getirmek, daha çok ve daha iyi iş imkanı yaratmak, sosyal bütünlüğü geliştirmek; çevrenin gelecek kuşaklar için daha iyi korunmasını sağlamak; özellikle de dünyada bir kalite referansına dönüşmelerini temin etmek amacıyla topluluk içindeki eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmek"

Bitlis, Avrupa Birliği'nin bilgi ve deneyimlerinden faydalanabileceği, kendine uygun programları araştırması gerekmektedir.

STRATEJİK HEDEF 3:

Tarihi Bitlis ve Yeni Bitlis dengesinin kurgulanması

- **Hedef 3.1:** Yeni Bitlis ve tarihi Bitlis mekansal gelişme denge stratejilerinin belirlenmesi
  - **Eylem 3.1.1:** Mekansal gelişim strateji çerçevesini oluşturmak
  - **Eylem 3.1.2:** Yeni Bitlis'in imar planlarını revize etmek
  - **Eylem 3.1.3:** Yeni Bitlis'in merkezini oluşturmak
  - **Eylem 3.1.4:** Yeni Bitlis ve tarihi Bitlis arasında toplu taşımı güçlendirmek
- **Hedef 3.2:** Yeni ve Tarihi Bitlis'in buluştuğu geçiş bölgesinin yeniden kurgulanması
  - **Eylem Alanı 3.2.1:** Geçiş bölgesinde kamusal alanları geliştirmek
  - **Eylem Alanı 3.2.2:** Yeni Bitlis ve tarihi Bitlis arasında, yeşil koridor ve yaya akslarını geliştirmek

STRATEJİK HEDEF 3:
TARİHİ BİTLİS ve YENİ BİTLİS DENGESİNİN KURGULANMASI

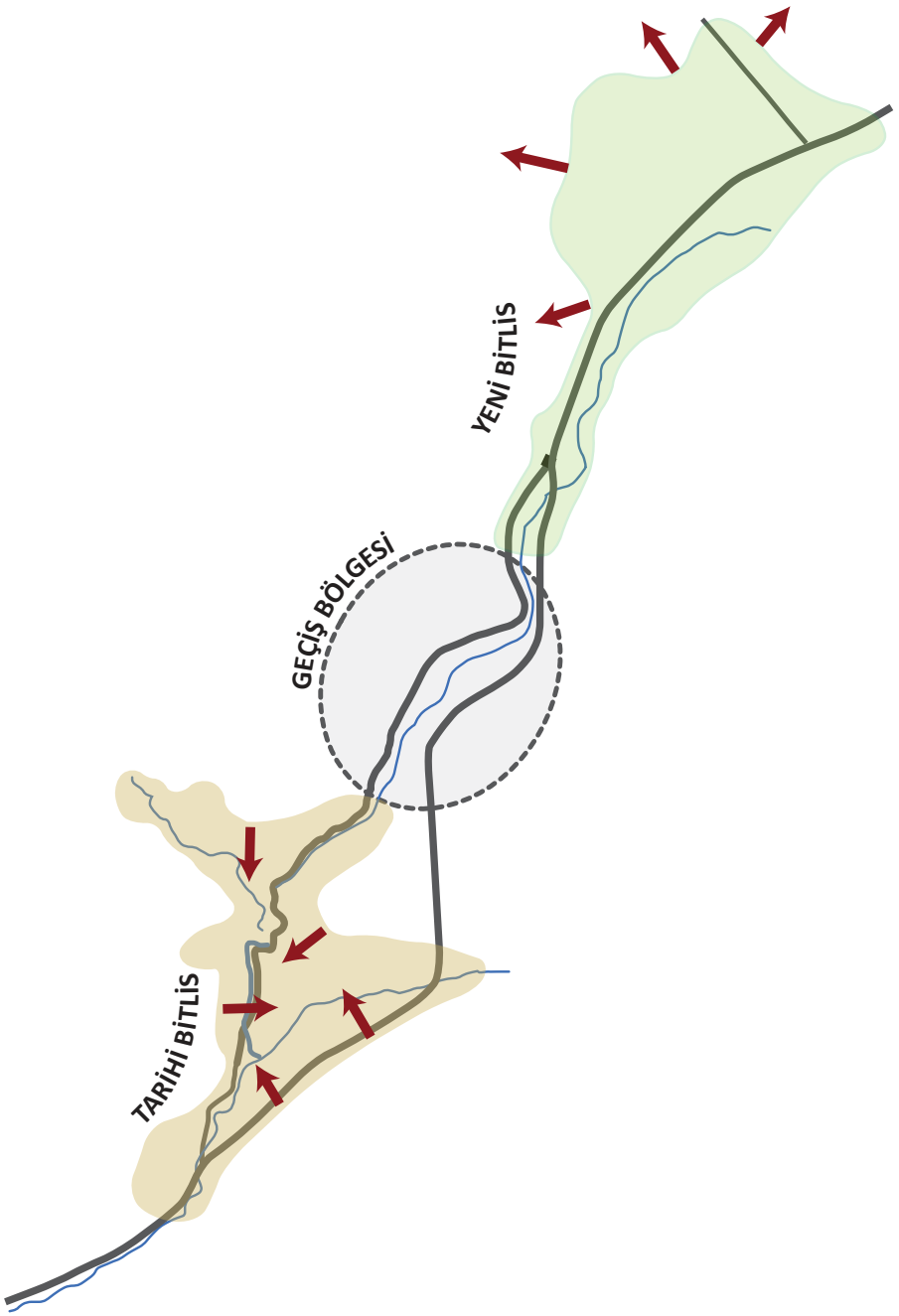

STRATEJİK HEDEF 3:

Tarihi Bitlis ve Yeni Bitlis dengesinin kurgulanması

Bitlis, mevcut yerleşimin bulunduğu tarihi kent merkezinden, yeni konut projeleri ve yatırımların yer aldığı Rahva olarak adlandırılan kuzey yönüne doğru gelişme eğilimindedir.

Kentin mevcut nüfusunun %70'inin yaşadığı tarihi merkezden, nüfusun %30'unun yaşadığı kuzey yönüne doğru geçirmekte olduğu değişim mekansal gelişme politikalarının gerekliliğini de ortaya çıkarmaktadır. Çünkü mevcut yerleşim ve yeni gelişme alanları arasındaki bağlantının doğru stratejilerle yönlendirilememesi Anadolu kentlerinin birçoğunda olduğu gibi ilk yerleşim alanlarına ait kentsel doku ile gelişim sürecinde ortaya çıkmış yeni kentsel dokular arasında kopukluklar olmasına yol açmaktadır. Aynı kent içerisindeki birbirinden farklı bu dokular arasında bağlantı kurulamaması ise kentin belirli bölümlerinin terk edilmesine ile sonuçlanmaktadır.

Kentin yeni gelişme alanına dair projeler üretirken, tarihi ve yeni kent dokusu arasında kopukluk oluşmaması için kenti bir bütün olarak ele almak gerekmektedir. Eski ve yeni doku arasında etkileşim ortamı yaratarak kentin farklı alanları arasında fiziksel, sosyal ve ekonomik denge kurmak gerekmektedir. Bu kapsamda ise bir taraftan tarihi ve kültürel mirasın korunması sağlanırken, bir diğer yandan da tarihi kent üzerine kurulu mevcut yerleşim ve yeni gelişme alanını yeni projelerle buluşturmak gerekmektedir.

Kentin geleceğinin en önemli kararlarından biri olan gelişme dengesinin oluşturulması için ortaya konulan 2 hedef ve 6 eylem alanı yol haritasının öncelikli ve önemli stratejik hedefini oluşturmaktadır.

Hedef 3.1: Yeni Bitlis ve tarihi Bitlis mekansal gelişme denge stratejilerinin belirlenmesi

Bitlis yerleşmenin tarihi çarşı etrafında yoğunlaştığı tek merkezli bir kenttir. Nüfusun büyük bir bölümüne ev sahipliği yapan ve kentin ekonomik, kültürel ve sosyal aktivitelerini içerisinde barındıran tarihi merkez fiziki ve demografik bir baskı altındadır. Ancak kente yapılan yeni yatırımlar kuzey bölgesinde yoğunlaşmaktadır. Tarihi merkez üzerindeki baskıyı kaldıracak, yeni konut ve iş alanlarının inşa edilmesine olanak yaratacak bu yaklaşım, Bitlis'in mekansal gelişmeye yönelik denge stratejilerini doğru belirlemesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bitlis, kentsel gelişmenin dengeli bir şekilde gerçekleşmesi için kent dokusunun bir bütün olarak ele alınacağı, gelişmenin mekansal yönünün yanı sıra toplumsal ve ekonomik yönleri ile değerlendirileceği stratejiler belirlemesi gerekmektedir. Kuzey-güney yönünde gelişmekte olan kentin kültürel, doğal, sosyal ve ekonomik odaklarını içine alan gelişme stratejileri belirlenmelidir. Odak noktalar belirlenerek, odaklar arası bağlantılar çeşitlendirip kentin bir bütün olarak ele alındığı stratejik aksların kurgulanması gerekmektedir.

Eylem 3.1.1: Mekansal gelişim strateji çerçevesini oluşturmak

Bitlis hızlı bir değişim ve gelişim süreci içerisindedir. Kentin kuzey yönüne doğru gelişmesiyle birlikte tarihi çarşı üzerindeki baskı azalmaktadır. Bu durum merkezin cazibesi artırmasına rağmen nüfusun kuzey yönünde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Kentin geçirmekte olduğu bu fiziksel değişim tarihi çarşıdaki dükkanların başka bir alana taşınması, yeni gelişme alanının şehircilik esaslarına göre kurgulanması, kent içerisindeki dönüşüm ve müdahale alanlarının tespit edilmesi gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Bitlis karşı karşıya olduğu bu mekansal değişimi kent için avantaj haline dönüştürebilmek için kentin bütününe yönelik bir mekansal gelişim strateji çerçevesi oluşturmalıdır. Mekansal gelişmenin temel stratejileri belirlenerek bu kapsamdaki öncelikler ortaya konulması gerekmektedir.

Bitlis Mekansal Gelişim Stratejisi kapsamında planlama yaklaşımları ortaya konularak, uygulama araç ve yönetim süreçleri belirlenmeli ve uygulama alanları saptanmalıdır.

Eylem 3.1.2: Yeni Bitlis'in imar planlarını revize etmek

İmar planı kent bütününe ait üst kademe planlarla ilişkilendirilerek ele alınmalı, planlama ve projelendirme, ekonomik ve sosyal boyutları ile birlikte değerlendirilmedir. Bitlis'in mevcut imar planın yeni gelişme esaslarına uygun olarak gerek görüldüğü yerlerde revize edilmesi gerekmektedir.

Eylem 3.1.3: Yeni Bitlis'in merkezini oluşturmak

Bitlis'in yeni gelişmekte olan kuzey bölgesi kentin yeni konut tipolojisi, yeni kullanımları ve ticari yapısını da belirleyecektir. Hem konut hem de çeşitli ticari aktiviteleri barındıracak olan yeni gelişme alanının farklı kullanımların birbirleriyle etkileşimini sağlayacak kullanımlarla kurgulanması gerekmektedir. Bu alanın kent yaşamı ile bütünleşmesi, yeni bir çekim noktası olması ve günün her saatinde kullanılabilmesi içinse ortak kullanım alanları, meydan ve buluşma mekanlarına yer verecek şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Türk kentlerinde yer alan çarşı, kentin en önemli ticari ve sosyal odak noktalarıdır. Bitlis yeni gelişme alanının; günlük yaşam için gerekli ihtiyaçlara yönelik çarşı ve rekreasyon alanı gibi kullanımları içerecek şekilde planlanması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, kültürel yaşama katkı sağlayacak ve bölge için buluşma noktası olma özelliği taşıyacak meydan kullanımlarına yer verilmelidir.

Eylem 3.1.4: Yeni Bitlis ve tarihi Bitlis arasında toplu taşımı güçlendirmek

Bir kentin ulaşım sistemi, kentin mekansal gelişimi üzerinden belirleyici bir role sahiptir. Ulaşım ve planlama kararları arasındaki eşgüdüm kent için alınan kararların uygulanabilirliğini de arttırmaktadır. Bitlis'in yeni gelişmekte olan kuzey alanı ile mevcut yerleşim alanı arasındaki toplu taşım olanaklarının arttırılması kentin kuzey ve güneyi arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmenin en önemli unsurlarından biridir. Toplu taşım ve bisiklet kullanımını özendirici, yaya öncelikli bir ulaşım yapısın kurgulanması kentin kuzey ve güney bölgelerinin tüm kentliler tarafından kullanılma olasılığını arttıracaktır.

Hedef 3.2: Yeni ve Tarihi Bitlis'in buluştuğu geçiş bölgesinin yeniden kurgulanması

Mevcut yaşam ve çalışma alanlarını büyük bölümü Bitlis tarihi kent merkezinde bulunmaktadır. Tarihi merkez, kültürel özellikli alanlarıyla turistlerin olduğu kadar, temel donatı alanlarını barındırması sebebiyle kentte yaşayanların da çok sık kullandığı bir alandır. Geleneksel mahallelerin de içerisinde bulunduğu tarihi merkez, kendine özgü bir konut dokusuna da sahiptir.

Yeni yaşam ve çalışma alanlarının yer aldığı kuzey bölgesi, kentin gelişmekte olan ticari merkezi konumundadır. Kentin kuzeyi; Bitlis Eren Üniversitesi, TOKİ Konutları, sanayi bölgesi ve yeni iş alanları gibi yeni kullanımlarla kentin yeni çekim merkezi konumundadır. Bitlis'in değişmekte ve gelişmekte olan yüzünü temsil eden kent kuzeyi, yeni yaşam ve çalışma alanlarıyla nüfusunun tarihi kent merkezinden kuzeye doğru kaymasına neden olacak potansiyele sahiptir.

Kentin gelişmekte olan ticari merkezi ile tarihi merkezi arasında kalan bölgenin kurgulanması kentte mekansal ayrışma oluşmaması için üzerinde önemle durulması gereken bir noktadır. Geçiş alanı olarak adlandırılabilecek bu bölge merkezi ve yerel yönetim birimleri ile sosyal donatı alanların yoğunluklu olarak bulunduğu bir bölgedir. Kentte yaşayanların tümü tarafından kullanılan bu bölge iki merkezi birbirine bağlayıcı bir özelliğe de sahiptir.

Eylem Alanı 3.2.1: Geçiş bölgesinde kamusal alanları geliştirmek

Bitlis'te tarihi çarşı ve yeni gelişme alanı arasında kalan geçiş bölgesi özel bir alan olarak ele alınmalı ve kentin iki bölgesini birleştiren bir köprü olmadır. Geçiş bölgesinin toplu kullanım alanlarını içerecek şekilde kurgulanması bölgenin tüm kentliler tarafından kullanılmasını sağlayarak iki bölge arasındaki geçişi kolaylaştıracaktır. Bu nedenle geçiş bölgesinde, kamusal alanlar, merkezi ve yerel yönetime ait idari birimleri, sosyal donatı alanları ve yeşil alan gibi kentin farklı kesimlerince kullanılabilecek alanlara yer verilmelidir.

Eylem Alanı 3.2.2: Yeni Bitlis ve tarihi Bitlis arasında, yeşil koridor ve yaya akslarını geliştirmek

Doğal değerler açısından oldukça zengin olan kentin geçiş bölgesinin yaya aksları ve yeşil koridorlarla desteklenmesi gerekmektedir. Geçiş bölgesinde yeşil koridorlar aracılığıyla kamusal geçişler ve rekreasyonel kullanımlar için açık alanlar oluşturulmalıdır. Bitlis Deresi çevresinde yaya aksları, patikalar, dinlenme alanları, manzara noktaları bisiklet yolları gibi kullanımlara yer verilmedir. Geçiş bölgesinde gerçekleştirilecek peyzaj çalışması hem kentin yeşil alan ihtiyacını karşılayacak hem de mevcut doğal kaynakların korunması ve gelişmesi sağlayacaktır.

STRATEJİK HEDEF 4:

Tarihi çarşı ve tarihi mahallenin yenilenmesi

Hedef 4.1: Tarihi çarşıyı canlandırma stratejilerinin belirlenmesi

- **Eylem 4.1.1:** Tarihi Bitlis Kalesi'ni yeniden düzenlemek
- **Eylem 4.2.2:** Dere üstünü açarak tarihi yapıları ortaya çıkarmak
- **Eylem 4.3.3:** Tarihi kent merkezinde yer alan otobüs garajını başka bir alana taşımak
- **Eylem 4.3.4:** Tescilli yapıların arasındaki niteliksiz yapıları ortadan kaldırmak

Hedef 4.2: Zeydan Tarihi Mahalle Yenileme stratejilerinin ortaya konulması

- **Eylem 4.2.1:** Mahalledeki tarihi yapıların envanterini çıkarmak
- **Eylem 4.2.2:** 'Zeydan Tarihi Mahalle Yenileme Eylem Planı'nı hazırlamak
- **Eylem 4.2.3:** Öncelikli yapıların rölöve, restorasyon, restitüsyon projelerini hazırlamak
- **Eylem 4.2.4:** Yenileme projesi için 'Kent Atölyeleri'ni kurmak

Hedef 4.3: 8 Ağustos Mahallesi'nin yeniden ele alınması

- **Eylem 4.3.1:** Mahallenin yaşam kalitesini arttıracak ölçütleri belirlemek
- **Eylem 4.3.2:** Doğal sit alanı içerisindeki uyumsuz yapıları ortadan kaldırmak

Hedef 4.4: Kültürel Miras Alan Yönetim Planı'nın hazırlanması

- **Eylem 4.4.1:** Kültürel Miras Yönetim Strateji çerçevesini oluşturmak
- **Eylem 4.4.2:** Kültürel miras program ve projelerini ortaya koymak

STRATEJİK HEDEF 4:
TARİHİ ÇARŞI ve TARİHİ MAHALLENİN YENİLENMESİ

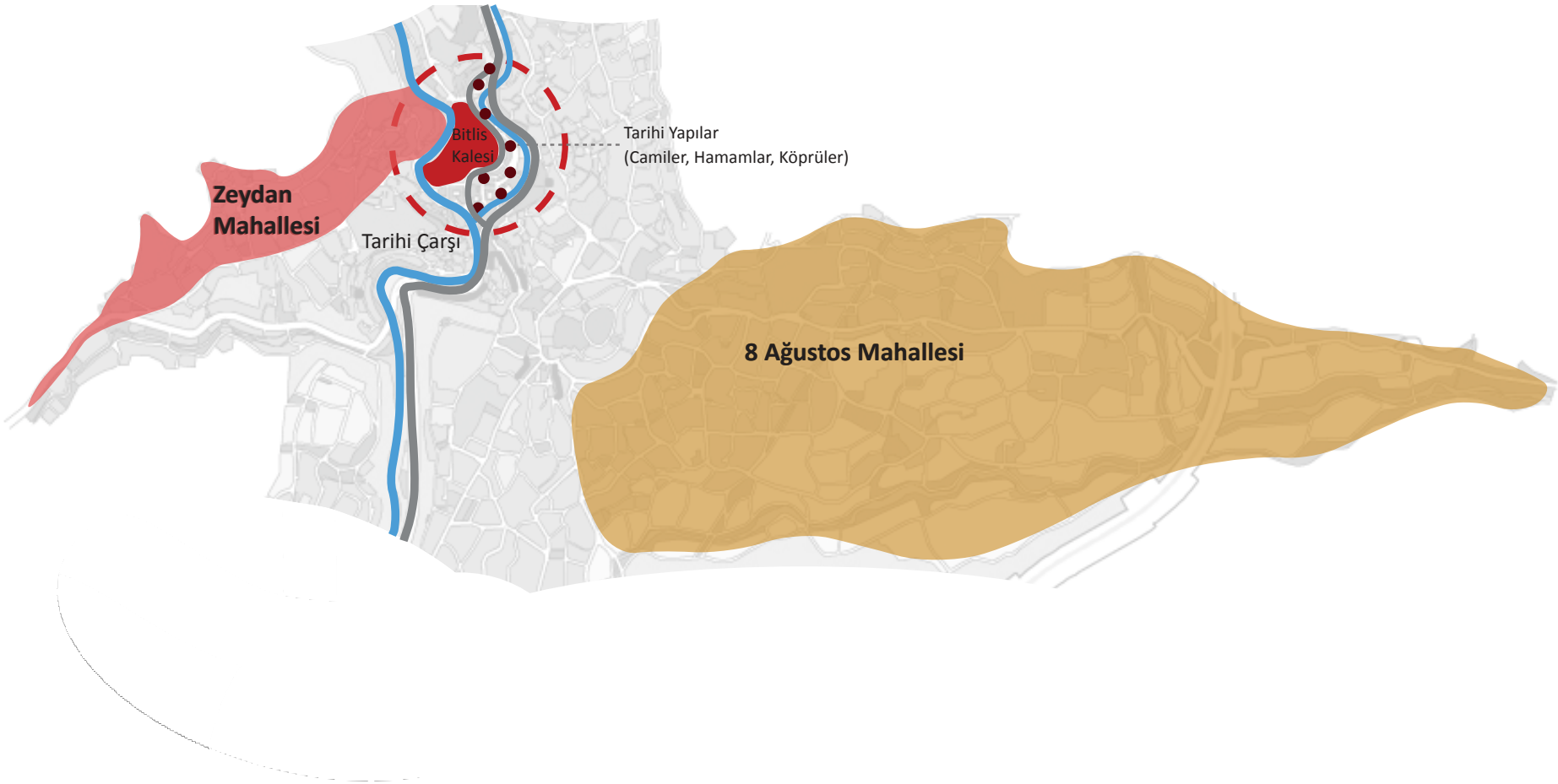

STRATEJİK HEDEF 4:

Tarihi çarşı ve tarihi mahallenin yenilenmesi

Mevcut nüfusun büyük bir bölümünün yaşadığı Tarihi Bitlis'in kent merkezi, bölge içerisinde yarattığı tarihi ve kültürel zenginliğinin yanı sıra, kentin kültürel belleği ve yaşam alışkanlıklarının oluşmasına da katkı sağlayan en önemli alandır. Ancak tarihi kent merkezi yapı stoğunun günümüz koşullarında teknik olarak yetersiz kalması, restorasyonla ilgili yasal düzenlemelerin eksik olması, bina restorasyonu maliyetlerinin oldukça yüksek olması gibi nedenlerden ötürü yıpranma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bitlis tarihi çarşısı ve tarihi mahallesi sahip olduğu problemlere rağmen, merkezdeki gerekli altyapı hizmetlerinin hâlihazırda mevcut olması, boş, kullanılmayan ve kapasitesinin altında kullanılan binaların yeniden hayata döndürülerek kaynak yaratma potansiyelinin bulunması, tarihi kent merkezindeki yeni kullanımların mekanın yaşanabilirliğini arttırması gibi nedenlerle de yeni projelerin kolaylıkla hayata geçirilebileceği önemli bir alanlardır.

Dünyadaki birçok kentte , kent merkezine dönüş hareketi yaşanmaktadır. Bitlis Belediyesi'nin yıpranma tehlikesiyle karşı karşıya olan tarihi kent merkezinin çehresini değiştirecek önemli vizyon projeleri ile tarihi çarşı ve tarihi mahallenin çehresini değiştirecek proje ve programlar ortaya koyması gerekmektedir.

Bu nedenle, bu stratejik hedefe ulaşmak için 4 hedef ve 12 eylem alanı ortaya konulmuştur.

Hedef 4.1: Tarihi çarşıyı canlandırma stratejilerinin belirlenmesi

Bitlis tarihi çarşısı mevcut ticari aktivitelerin önemli bir kısmını içermesi ve nüfusun büyük bir bölümüne ev sahipliği yapması nedeniyle yoğun bir baskı altındadır. Ancak kentin yeni gelişme yönünün kuzey yönü olarak belirlenmesi ve yeni yatırımların bu alanda yapılması tarihi çarşı üzerindeki bu yükü hafifleyecektir. Bunun yanı sıra, tarihi çarşıda yapımına başlayan Dereüstü ve Bitlis Deresi'nin ıslahı projeleri de tarihi çarşının çehresi değişecektir. Ancak tarihi çarşının geçireceği nüfus ve fiziksel değişim yıpranma sorunu ile karşı karşıya olan tarihi çarşının kentin yaşam kalitesini arttıracak ve tarihi dokunun yıpranmasını engelleyecek canlandırma projelerinin hayata geçirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

Bitlis tarihi çarşısının kentin geçirmekte olduğu mekansal değişim karşısında çökmemesi için bir bütün olarak ele alınarak, canlandırma için gerekli stratejiler belirlenmelidir. Canlandırma stratejileri doğrultusunda, müdahale alanları, etaplar, projeler ve alt projeler geliştirilerek canlandırmanın finansal ve işbirliği yapısının ipuçları verilmelidir.

Eylem 4.1.1: Tarihi Bitlis Kalesi'ni yeniden düzenlemek

M.Ö 4. yüzyıla ait bir yapı olan Bitlis Kalesi kentin en önemli nirengi noktasıdır. Tarihi kent merkezinde yer alan ve kentin her yerinden rahatlıkla görülebilen Bitlis Kalesi kent kimliğinde önemli bir yere sahiptir. Ancak, Bitlis Kalesi uzun yıllardır süren çalışmalar nedeniyle kent yaşamına dahil olamamıştır. Kentin önemli bir simgesi olan Bitlis Kalesi'nin turistik açıdan değerlendirilmesi kente gelen turist sayısını arttıracağı gibi, kentte yaşayanlar için de önemli bir kamusal alan potansiyeli oluşturmaktadır.

Bitlis Kalesi'nin tarihsel ve kültürel değerleri vurgulanarak kent yaşamına yeniden dahil edilmesi gerekmektedir. Kalenin çevresindeki niteliksiz yapılar yıkılarak kale daha görünür hale getirilmelidir. Çevresinden geçen araç yolunun kale üzerinden yarattığı tahribatı önleyecek önlemler alınmalıdır. Kale günümüz değerleriyle yeniden işlevlendirilerek, kent yaşamının bir parçası haline getirilmelidir. Ayrıca, tarihsel özelliğine uygun bir aydınlatma projesi ile ışıklandırılarak kent siluetine geceleri de katkı sağlaması amaçlanmalıdır.

Eylem 4.1.2: Dere üstünü açarak tarihi yapıları ortaya çıkarmak

Bitlis kent merkezi, medreseleri, tarihi evleri, kalesi, hanları ve camileriyle tarihi bir geçmişe sahiptir. Yamaçlarda sıralanmış ve Ahlat taşından yapılmış tarihi Bitlis evleri ise kentin sivil mimarisinin önemli örneklerindendir. Tarihi kent merkezinin içinden geçen Bitlis Deresi kentin tarihi kimliğine doğal bir zenginlik katmaktadır. Ancak kentin son yıllardaki mekansal gelişimi kentin mevcut dokusuna sadık kalacak şekilde gelişmemiştir. Koruma Amaçlı İmar Planı'ndaki yapı koşullarına uyulmamış ve kentin tarihi karakterine uymayan bir yapılaşma gerçekleşmiştir. Derenin üzerinde bulunan yapılar kentin kimliğine zarar verdiği gibi derenin kirlenmesine de yol açmıştır. Bitlis Dere yatağının ıslah edilmesi gerekmektedir. Dere üzerinde bulunan ve yapılaşma şartlarına uygun olmayan binalar yıkılarak derenin yeniden ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bitlis Deresi üzerindeki farklı dönemlere ait 14 tarihi köprü tarihsel kimliğine uygun olarak restore edilmelidir. Kentin tarihinde önemli bir yere sahip olan tarihi köprüler gerek kentin tarihi ve kültürel kimliği gerekse turizme sağlayacağı katkılar açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, dere üzerinde yer alan işyerleri kaldırılmalı ve kentin dokusuna uygun, işlevlerini devam ettirebilecekleri başka bir alana taşınmaları sağlanmalıdır.

Eylem 4.1.3: Tarihi kent merkezinde yer alan otobüs garajını başka bir alana taşımak

Bitlis'in mevcut garajı tarihi kent merkezinde bulunmaktadır. Otobüs garajı tarihi alanda yarattığı tahribatın yanı sıra, kent içinde trafik problemine yol açmaktadır. Yerel yönetim otobüs garajının kent dışına taşınması için bir takım girişimlerde bulunmuştur. Yeni garaj için alan tahsis edilerek yapımına başlansa da otobüs garajının bu alana taşınması sağlanamamıştır. Kentin dışında yapılan yeni otobüs garajının başka bir amaçla kullanılması gündeme geldiyse de bir sonuca ulaşılamamıştır. Tarihi kent merkezinde yer alan otobüs garajının kent dokusuna uygun olarak tasarlanacak başka bir alana hızla taşınması gerekmektedir. Garajın kaldırılması ile ortaya çıkacak kent merkezindeki bu alanın ortak kullanım alanı ve yeşil alan olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Eylem 4.1.4: Tescilli yapıların arasındaki niteliksiz yapıları ortadan kaldırmak

Bitlis Deresi kentin doğal zenginliğinin yanı sıra üzerinde bulunan tarihi köprülerle de geçmişten günümüze aktarılmış önemli mirastır. Dereüstü Projesi kapsamında, Bitlis Deresi'nin üzeri açılarak 14 adet tarihi köprünün ve mevcut tarihi yapıların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bitlis Kalesi'nin çevresindeki kent dokusuna uygun olmayan niteliksiz yapılar temizlenerek kale daha görünür hale getirilecektir. Ancak tarihi çarşıda yapılacak müdahaleler bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Bitlis Kalesi, tarihi köprüler, tarihi çarşı ve tescilli yapılara yapılacak olan müdahaleler çevresindeki yapılar ile birlikte ele alınarak tescilli yapı ve tarihi binaların yanındaki dokuya uygun olmayan niteliksiz yapılar tespit edilerek gerekli müdahaleler yapılmalıdır.

Hedef 4.2: Zeydan Tarihi Mahalle Yenileme Stratejilerinin Ortaya Konulması

Tarihi kentlerin korunmasına yönelik yürütülen çalışmalarda, kentin bir taraftan korunurken bir diğer taraftan somut olmayan kültürel mirasının devamlılığını sağlayacak şekilde kullanılmasını ve yaşatılmasını sağlayacak denge stratejilerinin üretilmesi büyük önem taşımaktadır. Tarihi alanlarda mekansal kullanımların yanı sıra mekanla birlikte şekillenen gündelik yaşam alışkanlıkları ve doğal değerler de kentin kimliğinin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle koruma çalışmalarında alınacak fiziksel kararlar ve politikalar tarihi alanların korunarak yaşatılmasını teşvik edecek şekilde kurgulanmalıdır. Fiziksel ve sosyal koruma stratejileri**,** gerek mevcut kullanımların devamlılığı teşvik edecek gerekse kentin dokusuna uygun yeni işlevler yüklenerek devamlılığı sağlanacak şekilde üretilmelidir.

Eylem 4.2.1: Mahalledeki tarihi yapıların envanterini çıkarmak

Zeydan Mahallesi'nin sahip olduğu kültürel ve tarihi zenginliklerin korunarak geliştirilebilmesi, kültür turizmi ve kent yaşamına dahil edilebilmesi için gerekli stratejilerin oluşturulabilmesi için öncelikle mahallenin kültür envanterinin oluşturulması gerekmektedir. Mahallenin korunması ve mekansal gelişmesine rehberlik edecek envanter çalışması kültürel mirasın devamlılığını sağlanarak gelecek kuşaklara aktarılması açısından da büyük önem taşımaktadır.

Eylem 4.2.2: 'Zeydan Tarihi Mahalle Yenileme Eylem Planı'nı hazırlamak

Zeydan Mahallesi'nin yenilenmesi için; kısa, orta ve uzun vadeli bir eylem planı hazırlanarak, kentteki tüm paydaşların benimseyeceği bir vizyon çerçevesinde öncelikli hedeflerin ortaya konulmasını gerekmektedir. Eylem Planı'nda, program ve projeler belirlenmeli; kamu, özel, sivil örgütler arasında işbirliği yapılandırılmalıdır.

Eylem 4.2.3: Öncelikli yapıların rölöve, restorasyon, restitüsyon projelerini hazırlamak

Tarihi yapıların kent yaşamına kazandırılması,yıpranmasının önüne geçilmesi ve günümüz ihtiyaçlarına göre onarımının yapılması büyük önem taşımaktadır. Zeydan Mahallesi'nde Tarihi Yenileme Eylem Planı kapsamında belirlenecek öncelikli yapıların rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerinin hazırlanması gerekmektedir. Projelerin hayata geçirilmesi için gerekli işbirliği yapısı oluşturularak yapıların kısa ve uzun vadede korunması sağlanmalıdır.

Eylem 4.2.4: Yenileme projesi için 'Kent Atölyeleri'ni kurmak

ÇEKÜL Vakfı'nın çatısı altında yapılanan Kent Atölyeleri, restorasyon projelerinin hız kazanması ile birlikte ortaya çıkan aksaklıkları gidermek, yitirilen üretim hafızasını yeniden yaratmak ve geleneksel yapı sanatı için ihtiyaç duyulan usta ve teknik eleman boşluğunu doldurmak üzere planlanarak hayata geçirilmiştir. Kent Atölyeleri inşaat ve turizm sektörü, kent belleği araştırmacılığı, proje geliştirme ve proje yönetimi gibi konularda, uygulamalı işgücü yetiştirmektedir.

Kent Atölyeleri toplam 10 aylık bir süreci kapsamaktadır. Eğitim süreci boyunca, gereksinime göre usta zanaatçılar tarafından; ağaç işleri, taş işleri, demir işleri, bakım- onarım işleri konularında uygulamaya yönelik eğitimler verilmektedir. Sertifika alanlar, restorasyon projeleri başta olmak üzere yerel yönetimler ve özel sektör tarafından istihdam edilmektedir.

Zeydan Tarihi Mahallesinde Kent Atölyeleri kurularak restorasyon projelerinde çalışacak işgücü yine Bitlis'ten sağlanmalıdır.

Hedef 4.3: 8 Ağustos Mahallesi'nin yeniden ele alınması

8 Ağustos Mahallesi Bitlis'in doğusunda yer almaktadır. Mahalle, mevcut yerleşimin tek katlı, düşük yoğunluklu, bahçeli evlerden oluştuğu kendine has bir dokuya sahiptir. Kent merkezine yakın olması ile önemli bir avantaja sahip olan 8 Ağustos Mahallesi yapı kalitesi, kentsel donatı ve altyapı eksiklikleri gibi nedenlerden ötürü Bitlis Belediyesi tarafından kentsel yenileme alanı ilan edilmiştir. 8 Ağustos Mahallesi'nin fiziki ve sosyal sorunlarının çözümü için yeniden ele alınarak kentin ve mahallenin dokusuna uygun olarak müdahalelerle yeniden kurgulanması gerekmektedir.

Eylem 4.3.1: Mahallenin yaşam kalitesini arttıracak ölçütleri belirlemek

8 Ağustos Mahallesi düşük yoğunluklu bir konut alanıdır. Mahallenin yeniden ele alınması sürecinde mahallenin yaşam kalitesini arttıracak ölçütlerin belirlenmesi gerekmektedir. Mahallenin fiziksel çevre kalitesi, sosyal yaşam kalitesi, donatı alanları, konut çevresi ve erişilebilirlik üzerinden ölçütler belirlenerek yaşam kalitesini arttıracak önlemler alınması gerekmektedir.

Eylem 4.3.2: Doğal sit alanı içerisindeki uyumsuz yapıları ortadan kaldırmak

8 Ağustos Mahallesi'nin bir bölümü Doğal Sit Alanı sınırları içerisinde bulunmaktadır. Mahallenin doğal malzeme ile yapılmış yapılarının ve kırsal yerleşim düzeninin korunması için aykırı yapılar yıkılarak, mahallenin doğal özelliklerini tekrar öne çıkaran yeni bir proje senaryosu ortaya konulmalıdır.

Hedef 4.4: Kültürel Miras Alan Yönetim Planı'nın hazırlanması

Kültürel Miras Alan Yönetim Planı tarihi alanların ve içerisindeki değerlerin korunması amaçlayan tarihi alanın korunmasını sağlayacak yönetim planının yürürlüğe girmesi için gerekli yasal ve idari düzenlemeleri içeren ve tarihi alanı etkileyen birimlerin ortak çalışmasına dayanan bir yönetim planıdır.

Bitlis Kültürel Miras Alan Yönetim Planı ile tarihi alan için kentin tarihi ve kültürel yapısına uygun yönetim stratejilerinin belirlenmesini gerekmektedir. Fiziksel çevre unsurları, kısıtlayıcılar, tehditler ve potansiyellerin değerlendirmeye katılması gereken planda; bütünleşik politikalar, kurumlar arası eşgüdüm ve alana uygun gerçekçi yaklaşımlar dikkate alınarak stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir. Belirlenen stratejiler üzerinden geliştirilen yönetim politikaları ile de arkeoloji, tarihi ve kültürel miras, koruma, restorasyon, tasarım, uygulama gibi birbiriyle bağlantılı politikalar oluşturulması gerekmektedir. Oluşturulan politikaların ardından, çevre ve koruma etkileri, estetik, diğer yapılaşma ile ilişkiler ve yaptırımlar belirlenerek planın tasarım ve yönetimi gerçekleştirilmelidir.

Eylem 4.4.1: Kültürel Miras Yönetim Strateji çerçevesini oluşturmak

Bitlis'in Kültürel Miras Yönetim Planı'nın hazırlanması için öncelikle stratejik bir çerçeve oluşturulmalıdır. Stratejik çerçevede Bitlis'in kültürel değerleri dikkate alınarak, yeni yönetim yaklaşımları ortaya konulmalıdır.

Bitlis'in kültürel mirasının korunması için hazırlanan bu stratejik çerçevede; valilik, belediye, üniversite ve sivil toplum örgütlerinin katılımının sağlanacağı ortamlar yaratılmalıdır.

Eylem 4.4.2: Kültürel miras program ve projelerini ortaya koymak

Bitlis'in kültürel mirasının korunması ve değerlendirilmesi içi yol haritasında ortaya konulan hedefler ve eylemler doğrultusunda program ve projeler hazırlanmalıdır.

Program ve projeler, ekonomik, toplumsal ve mekansal boyutları ile ele alınmalı ve birbirleri ile entegrasyonu sağlanmalıdır.

BÖLÜM 10: VİZYON PROJELERİ, ÖNCÜ PROJELER, PROGRAMLAR

Bitlis'in;

'Tarihi ve kültürel mirasıyla geleceğine şekil veren, bölgesi ile işbirliği içerisinde güçlü bir kent'

ve

'Tarihi ve kültürel miras potansiyeli ile bölgenin örnek kenti olmak. '

üzere tartışmaya konulan vizyonunu gerçekleştirmek için belirlenen,

- Bölgesel güç
- Tarihi ve kültürel miras
- Denge
- Tarihi çarşı ve mahalle canlandırma

dört ana tema çerçevesinde;

Stratejik Hedef 1: Bölgesel gücün ve sınırötesi ilişkilerin yeniden kurgulanması

Stratejik Hedef 2: Kültür odaklı kalkınma stratejilerinin belirlenmesi

Stratejik Hedef 3: Tarihi Bitlis ve Yeni Bitlis dengesinin kurgulanması

Stratejik Hedef 4: Tarihi çarşı ve tarihi mahallenin yenilenmesi

Stratejik hedeflerine ulaşmak üzere gerekli hedef ve eylem alanları ortaya konulmuştur.

Stratejik hedefler, hedefler ve eylem alanları kurgusu içerisinde; kısa, orta ve uzun vadede yapılması gereken;

- Vizyon Projeleri
- Öncü Projeler
- Programlar

Bitlis'in vizyonunu gerçekleştirmek için gerekli öncelikleri ortaya koymaktadır.

Vizyon Projeleri	İşbirliği	Ürün
Çarşı Canlandırma	Belediye-İl Özel İdaresi	Kentsel Tasarım Projesi
Yeni Kent Merkezi	Belediye-TOKİ	Plan ve Proje
Zeydan Mahalle Yenileme	Belediye-TOKİ	Restorasyon Projeleri

Öncü Projeler	İşbirliği	Ürün
Yeni Terminal	Belediye-Yatırımcı	Proje
Eski Terminal Alanı Düzenleme	Belediye	Proje
Gazibey Sokağı Sağlıklaştırma	Belediye-İl Özel İdaresi	Proje
8 Ağustos Mah. Yenileme Projesi	Belediye	Proje

Programlar	İşbirliği	Ürün
İş Yaratma	Belediye-İl Özel İdaresi-İŞKUR	Program
Girişimcilik	Belediye-Üniversite	Program
Kent Atölyeleri	Belediye-Çekül-İŞKUR	Program
Teknopark	Üniversite-Bakanlık	Proje
İnsan Kaynakları Eğitim Merkezi	Üniversite-Özel Sektör	Proje
AB Yaşam Boyu Öğrenme Programı	Belediye-Üniversite-AB	Program